

2737/8
B. BLANCHARD

SCUTUL EMANCIPĂREI FEMEEI MODERNE

ARTA VORBIREI

Descălușatele
Bunele Sămănătoare
Puterea Cuvintelor
Cuvîntul în viața socială
De ce natură trebuie să fie elocvența femeii
Epoca actuală și proselitizmul

Spre apărare
Conferința instructivă
Femeea și cuvîntul în viața practică
Puterea cuvîntului în viața de familie
Mondena și Cuvîntul
Virtuozitatea Cuvîntului

IN ROMÎNEȘTE
DE
P. MUȘOIU

48040 C
Biblioteca REVISTEI IDEEI
Strada Popa Soare, 69 — București IV

CATALOGUL BIBLIOTECEI, ultima pagină

LEI 40

De cerut și de răspîndit

De acelaș autor

B. BLANCHARD

ARTA TĂCEREI

(Savoir se Taire)

Un vechiu Zeu
Despre diferite Soiuri de Tăcere
Un Defect față de care sîntem prea îngăduitori
Arta de a tăcea, vorbind
Bîrfitorii
Pecetea Tainei
Neprevăzutul celui Tăcut
Un Mijloc de Inseninare
Pentru a ști să taci
O Putere nesocotită

517805Q

ROMINEȘTE
DE
MUȘOIU

De la Biblioteca REVISTEI IDEEI
69, str. Popa Soare, București - IV

B. BLANCHARD

Szakkeltári folyóirat

B 182

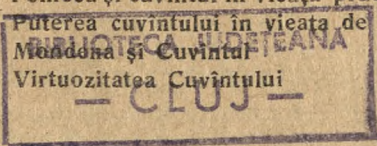
SCUTUL EMANCIPĂREI FEMEEI MODERNE

ARTA VORBIREI

Descălușatele
 Bunele Sămănătoare
 Puterea Cuvintelor
 Cuvîntul în viața socială
 De ce natură trebuie să fie elocvența femeii
 Epoca actuală și proselitizmul

Spre apărare
 Conferența instructivă
 Femeea și cuvîntul în viața practică
 Puterea cuvîntului în viața de familie
 Mondena și Cuvîntul
 Virtuozitatea Cuvîntului

IN ROMÎNEȘTE
DE

P. MUȘOIU

517.805

41040 C

Biblioteca REVISTEI IDEEI

Strada Popa Soare, 69 - București-IV

CATALOGUL BIBLIOTECEI, ultima pagină

11-12737/2

859.0 - 5

859.0.081:396

Neuitatei noastre

S O R I N A

care se asociază la darea la lumină
a acestei lucrări prin gestul generos
al fiului său și al meu, A Z U R

P. M.

Publicațiile noastre de la sine vorbesc și fără îndoială o oare-care activitate mai rodnică vor întehi ori-cum în cei ce le gustă. Cum și o mai chibzuită orientare mintală.

Din parte-ne am dori ca această activitate și orientare să fie cât mai universalizate, sporite. Și nu găsim un mijloc mai nimerit de cât prin răspîndirea în ceruri cât mai largi chiar a acestor lucrări.

La îndămîna celor cu mai multă însuflețire. Cu-n scrupul ce-l vor crede: *ca dintr'al lor. NI SE CER.* Și-am dori chiar să fim în legături de colaborare cât mai strînse, neîntrerupte, cu cei cu cari împărtășim aceleași năcuinți și vederi, cari ni se fac cunoscuți.

P. MUȘOIU

69, Str. Popa Soare — București-IV

ARTA VORBIREI: Scutul Emancipării Femeii. *Par'că bărbații, pentru pregătirea emancipării de care în generalitate au și dinșii nevoie, pot să aibă de cât cuvîntul un scut mai bun. Să-l mănuească scutul acesta și femeile și bărbații, cu îndămnarea trebuitoare, pentru apărarea și izbînda cauzei lor: a înlăturării ori-cărei asupritoare tutele și a organizării bunului traiu. Cază care, la urma urmei, ieste a omenirii întregi.*

P. MUȘOIU

August 1936
Mangalia

ARTA VORBIREI

DESCĂLUȘATELE

Nu există nenorocire, ori-cît ar fi de vădită, zice un înțelept, care să nu poarte germenii unui învățămînt sau unei reforme în iea.

Evenimentele mondiale, al căror ecou victorios și tragic răsună încă în toate inimile, dau acestei cugătări o mare culoare de actualitate, dacă avem mai ales în vedere cele ce se ating de chestia Emancipărei feminine.

Incetele și răbdătoarele cuceriri din anii din urmă au contribuit de-acum să micșureze sentimentul de vrăjmășie, care, mai mult de cît călușul cel mai masiv, închidea gura femeilor de-odinioară.

Mai întăi fu de-a mirare văzîndu-se unele femei rostind cuvinte, cari ierau răsfrîngerea unei idei. Și, cu toate că ferindu-se de-a da atenție la ceea ce se numea vorbăria acestora, lumea nu mai cuteză să rîpească femeilor dreptul de-a-și exprima sentimentele.

Neaparat, novatoarelor le trebui un făr de samăn curaj. Pentru-că ori ce-ar fi putut iele spune și ori-cît de vădite ar fi fost adevărurile spuse de iele, cuvintele lor se stîngeau în indiferența obștească, cînd nu deveneau tema unor glume lipsite de generozitate sau a unor satire fără temeiu.

Impotriva acestor novatoare se întrebuiță arma cea mai cumplită: cea a ridicolului. Dar în fața neștrămutatei lor voinți și a înfocatei lor dorinți de proselitism, această armă tăiușu-și toci.

Unele dintre novatoare fură chiar fericite să fie luate în bătae de joc de cei cari nu le puteau înțelege. Abnegația lor mergea până la a se bucura de glumele nesărate pe cari le înțețeau. Pentru-că, spre binele cauzei iele simțeau că tăcerea în care aceasta iera învăluită trebuia ruptă cu ori-ce preț.

„N'am vorbit în zadar, zicea una din aceste pioniere a emancipării feminine: am dobândit astă-zi întâiul succes“. Mîndră, aceasta punea sub ochii con-vorbitorului său, un ziar în care iera tratată de „bă-trînă smintită, protagonista unor stupide idei“. „Uite, adăogă iea, unde-am putut face s'ajungă cauza. După ce am cucerit dreptul de-a vorbi însu-mi ieu despre iea, am ajuns să fac să vorbească și alții“. Și-avea dreptate.

Cu toată jalnica manieră cu care ideea iera primită, ideea nu ieșea mai puțin din obscuritatea în care mutizmul impus femeilor o ținuse până atunci. Ideea iera criticată, ridiculizată, calomniată, dar iea ieșea de-acum la deplina lumină a opiniei publice.

Lupta dură îndelungați ani. Luptele ierau grele, înse destul de rari, pentru-că nu li se dădea femeilor pri-lejul să-și manifesteze părerea. Și cînd femeile une-ori izbuteau să-și și spue păsul, aproape totdeauna iera în fața unui prea restrîns public alcătuit din a-depți, a căror cucerire nu mai iera de nevoie.

Apărarea verbală a intereselor femeii luă cu toate astea încetul cu încetul întindere. Cu cauza femeii s'a întîmplat cum s'a întîmplat cu toate cari au avut să îndure loviturile prigonirei. Prin virtutea luptelor ce a avut să înfrunte iea s'a învigorat. Din rezistența încunjurătoare, care prea adesea a îmbrăcat aparența ostilității, cauza femeii a căpătat o putere pe care dintr'o aprobare surizătoare s'o dobîndească poate n'ar fi putut.

Nu trecu mult și încăerările se înmulțiră și cu iele mijloacele de luptă luară alte înfățișări. De-la violența apostrofelor se trecu la pătrunzătoarea elocvență a adevărului, cu înțelepciune desfășurat.

Cu chipul acesta unele din susținătoarele doleanțelor feminine izbutiră să se facă ascultate de cei care până atunci încă nu-și ațintiseră cugetarea asupra cazurilor de strigătoare fără de lege morală și de injustiție socială de cari sufereau femeile a căror slăbiciune nici o lege n'o ocrotea.

Se întâmplă înse că revendicările feminine, atât de legitime nici vorbă, fură întimpinate destul de rău. De multe ori fiind-că ierau prezentate pe-un ton plin de sterpe amenințări. Fricoșii le calificară de agresiuni verbale și priviră aceste revendicări ca vătămătoare pentru egoista lor liniște. Înțelepții stătură la cumpene înainte de-a îmbrățișa o chestie cu-atîta strășnicie înfățișată. Cu toate astea cei împătimiți de dreptate bine voiră a lua în considerare argumentele puse înainte de novatoarele cari nu le aruncau ca o înfruntare.

Din momentul acesta, elocvența feminină luă o altă turnură. Dacă vechile feministe, din ce în ce mai oțărîte din pricina neizbîndei reclamațiilor lor, prea brutal formulate, nu renunțară la tonul lor amenințător, se ivi o nouă pleiadă de susținătoare a cauzei femeline, care pleiadă, apreciind firește munca uriașă a luptătoarelor înaintașe, cuteză să judece și să analizeze neajunsurile acestei munci. Ce-i drept, obiectivul iera întru-cît-va acuma schimbat. Nu mai iera vorba de-a face cunoscut lumii situația inferioară în care legea o ținea pe femei. Ci pur și simplu de-a dovedi anumite fapte, precise. Nu mai iera vorba de-a atrage opinia publică asupra unei nedreptăți. Trebuea a i se dovedi acestei nedreptăți existența și pentru asta, de adus pilde, de arătat cazuri.

Vehemența primitivă, elocvența agresivă nu mai avea rațiune, sau, mai curînd, își îndeplinesc lucrarea. Ceea-ce pricepură cele mai multe din descendentele primelor glăsuitoare. Acestea își dădură samă că nu mai iera acum vremea violențelor, ci a înduplecării, vremea convingerei. Și descendentele recoltară rodul îndrăznelei înaintașelor lor, cari, făcînd cunoscut mulțimei ceea-ce mulțimea încă nu pricepea, înjghebaseră o mișcare. Mișcarea fu botezată firește cu-n nume, care trebuia să ajute puternic la consacrarea vitalității ei.

Din ziua cînd această mișcare fu vădit lămurită, iea se prefăcu în partid, dăinuea în ochii tuturor, chiar a celor mai indiferenți, și protagoniste sau reprezentantele ei beneficiară de noua clasificare. Aceste reprezentante nu mai ierau niște „răzvrîtite, niște smintite, niște îndrăcite“: ierau niște *femeniste*, adică niște apostoli ai drepturilor femeii. Și, ca și străvechii apostoli ai legendei creștine, iele porniră la luptă cu o singură armă: *cuvîntul*. Cu o singură formulă pentru izbîndă: *convingerea*. Această convingere, luptătoarele pentru cauza femeii o aveau în asemenea grad, ierau atît de fericit aureolate cu iea și răsfrîngerea ce purcedea din iele iera atît de puternică, în cît ilumină pe atitea și atitea auditoare, grăbite să răspîndească la rîndul lor convingerea ce li se revărsase în inimi.

Cu tot entuziazmul lor revărsător, pentru o cauză care atît de dreaptă li se părea, cu tot sentimentul care le făcea să se cutremure de milă și să vibreze de indignare, văzînd parțialitatea legilor, auditoarele pricepură și iele că vremea violențelor iera trecută.

Ideea ieși în sfîrșit din negurile utopiei, în cari ignoranța voluntară ar fi dorit pe totdeauna s'o țăr-murească. Încet-încet ideea se înalță din genunea tăcerii, în care unele prejudecăți, unele, respectabile

poate, pline și acestea de scrupule neroade și retrograde, ar fi voit s'o lese să zacă înmormintată.

Incepu să-și facă lucrarea cuvîntul. Și cuvîntul prezentă mai întăi de toate *Ideea*. După care arătă neajunsurile purcese din nerecunoașterea iei. Se formară convingeri, cari treziră în unele conștiinți o aprinsă dorință de reparare. Răminea sarcina anevoioasă de-a sugera prin ce anume mijloace.

Reprezentîndu-se simbolismul unei văzute pretutîndeni reclame, nu mai iera vorba să se facă să între *Ideea* în capete, împlintînd-o îniele cu barosul. Cuvîntătoarele de odinioară făcuseră asta. *Ideea* pătrunsese, dar brutalitatea inițierei dezlănțuiseră înverșunări cari trebuieau potolite, vrăjmășii cari trebuieau împăcate neaparat.

Tonul discursurilor feministe se îndulci. Opoziția sistematică urmă pilda. Ridicolul fu încă vînturat ca o armă prea lesnicioasă și la îndămîna ori-cui. Dar chiar cei cari mănueau această armă mai bucurosi trebuieau să-și dea samă, nu fără amărăciune firește, de zădărnicea atacurilor lor. Pe platoșa energiei răbdătoare și nestrămutate cu care ierau înzelate feministele nouă, săgețile cele mai bine ascuțite nu mai prindeau.

La luări în deridere, a căror sărăcie de spirit doar lipsa noutăței de-o egala, răspundeau feministele nouă prin argumente. Unele argumente, ce-i drept, ierau prezentate c'o vehemență atit de mare în cît ținta o întreceau. Dar simburele de adevăr cuprins în iele atingea ori și cum un teren. Adesea un teren ingrat sau rebel. Alte ori un teren în care dormea ani îndelungați, înainte de a ieși la iveală. Și iară-și, une-ori, de-abiea acest simbur de adevăr atingea un sol, socotit ca fertil, mîni vrășmașe-l rîpeau pentru a-l arunca într'aiurea. Prea adesea, aceste mîni, neputînd să-i împiedice germinarea, se strădueau să-i

distrugă recolta, înainte de a da semne de maturitate. Incetul cu incetul, cu toate astea, temeinic, opera de germinare se săvârși.

Învățate minte de experiență, luptătoarele cari urmară, se feriră de-a se mai sluji de vechile mijloace de luptă. Cu toate că venerind memoria premergătoarelor lor și admișind necesitatea atitudinii lor, noile luptătoare își dădură samă cit iera de vătămătoare și de zădarnică agresiunea. Fără să scadă înfocarea acestor luptătoare pentru cauza lor, educația modernă le povățuea pe acestea, să o manifesteze mai cumpătat. Și luptătoarele fură cu atit mai întărite în hotărârile lor, cu cit ciți-va cugetători masculini le veniră în ajutor, cugetători a căror mijlocire feliul normelor de propagandă-l schimbă.

Renunțându-se la luarea orbește-n deridere, sau la trecerea asupra lor cu disprețul, fu dat femeilor să discute, să-și arate revendicările și să răstoarne argumentele cari tindeau să dovedească zădărnicia cerințelor lor, atit de îndreptățite, cu toate astea.

Din momentul acesta, călușul care vreme de-atit de îndelungate veacuri, astupase gura femeilor, fu pe totdeauna înlăturat și buzele acestora se văzură deschise. Și femeile cari luară-n mod public apărarea ingenuchiatelor lor surori, nu mai fură privite ca niște excentrice, de trecut cu vederea, cind nu ierau privite ca vătămătoare pentru siguranța obștească. Iele fură lăsate să cuvinteze, fără să fie prea huiduite, la început. Fură mai apoi ascultate, pentru că ce spuneau ierau lucruri chibzuite, cu judecată, și unele se exprimau într'o limbă îngrijită, aleasă, care nu iera lipsită de farmec.

Evoluția ideilor punind la îndămină din ce în ce mai numeroase posibilități de convingere, prileji în cele din urmă nevoea unui studiu, foarte neglijat în trecut de femei: studiu feliului de vorbire. Nu mai

iera în joc numai schimbul unor păreri referitoare la nimicurile sau la nevoile casnice, trebuia să se lupte împotriva elocvenței masculine, ai cărei reprezentanți centralizau rezultatele unor îndelungate veacuri de cultură, cari-i făceau titularii unui atavism de care femeile nu s'au putut folosi. Arta dicțiunii, care până aici nu fusese privită de cît ca o joacă sau ca un mijloc de parvenire în arta dramatică, fu studiată acum de femei din punctul de vedere al elocvenței, și multe vădiră în această artă însușiri cari uimiră pe observatorii nepărtinitori.

Izbutni marea criză și lumea văzu această minune: Femeea, pe care nimic nu părea s'o fi pregătit pentru asemenea sarcină, porni să opue năvalei sălbatece, digul piepturilor lor hărăzite cu bărbăție. În fie-care situație nouă, umilă sau precumpănitoare, femeea trebui să se slujască de-o limbă pe care n'avusese de unde s'o-nvețe.

Contrastul dintre noile preocupări și cele avute de obicei, prileji crearea unui vocabular cu care nu ierau deprinse femeile. Cu toate astea nici o femeie nu fu inferioară rostului iei. Rostul ce cade femeilor de-acum în sarcină ieste și mai întins, dar izbîndi toarea stăruință trecută, dă inițiatoarelor, sămănătoarelor de idei generoase, asigurarea că spusele lor răspindite cu îmbielșugare, n'au fost în zadar răspindite și că măreața lor înflorire toate așteptările le va întrece.

BUNELE SĂMÂNĂTOARE

Am comparat pe purtătoarele de cuvînt al cauzei feminine, le-am comparat cu sămănătorii, cari încredințază pămîntului sămînța din care va ieși frumoasa recoltă la care aceștia se așteaptă. Nici o imagine nu-i mai dreaptă. Și, de la parabolica limbă din Scripturi până-n zilele noastre, nici un simbol n'a fost mai adesea reprezentat. Dar aproape totdeauna ne mărginim să amintim gestul Sămănătorului, fără a căuta în de obște să definim condițiile neapărate pentru propășirea seminței. Condițiile astea sînt înse multe, și cu toatele merită o mențiune aparte, ca și o meditare profundată.

Mai întăi trebuie să căutăm să ne dăm samă de calitatea seminței pe care o dorim înmulțită. Nu trebuie să uităm că plantele veninoase, a căror absorbire curmă cursul vieții omenești, au și iele o sămînță, ca și griul, merit să întreție, să prelungească vieța. Vom mai observa că înfătoșarea seminței rele une-ori se deosebește foarte puțin de înfătoșarea seminței bune și că-i nevoe de-o anumită pricepere pentru a face cuvenita deosebire.

Acelaș lucru se petrece și cu cuvintele, cari sînt privite ca tot atîția gemeni, din cari ideile se încheagă, pentru a se dezvolta în încercări generoase sau în fapte, folositoare cauzei pe care o apărăm. Unele cuvinte au puterea de-a produce devotamente sau năzuinți cit se poate de nobile. Altele vor avea înse darul de-a deștepta în suflet sentimente rele, cari, fără auzirea acestor cuvinte, ar fi rămas adormite și poate ar și fi ajuns să dispară, înăbușite sub apăsarea unor idei lăudabile.

Înainte de toate ie așa dar nevoie să se facă, în alegerea cuvintelor și ideilor, o riguroasă selecțiune. Și, bunele sămănătoare trebuie să fie îndestul de pricepute ca să nu se înșele asupra calității celor răspindite în jurul lor. Firește, nu-i de-ajuns să știi să deosebești sămînța de la care să te poți aștepta la o recoltă favorabilă, de cea care nu poate de cît flori otrăvite produce. Mai trebuie să cunoști posibilitățile de asimilare ale terenului în care arunci sămînța. Nu toate terenurile sînt bune, germinarea s'o înlesnească. Pentru fie-care teren trebuie o pregătire mai dinainte, fără de care nu te poți aștepta la vre-un satisfăcător rezultat. Unele terenuri sînt din cale-afară de înclinate. Altele, prea fierbinți. Unele, rău expuse sau așezate. Cele mai multe, zăcînd nelucrate de-ndelungată vreme. Decepțiile vor fi sigure pentru sămănătoarea de cuvinte care nu va ținea samă de observațiile acestea.

Ca să rodească, ideile nouă au trebuință să fie răspindite în niște suflete cari să nu fie cu totul străine de primele noțiuni de progres. Alt-feliu, aceste suflete vor trebui cultivate în vederea viitoarelor sămănături, fără a li se încredința încă nimic, care-ar putea motiva o cheltuire de activitate contrară scopului urmărit. Ceea-ce trebuie să căutăm a dobîndi de la aceste suflete, ieste un soi de pasivitate care să lese răgaz persuaziunii să-și îndeplinească lucrarea.

Unele suflete, prea lipsite de vlagă ca să poată fi dintr'o dată convinse, vor cere o stăruință cu atît mai anevoe de susținut, cu cit energia desfășurată nu va trebui să fie vădită. Alt-feliu, teama de-o trudă cu putință va înfrîna toate bunele voinți, atît de anevoe captate. Altele, din potrivă, prea grăbite la entuziasm, sînt ca acele terenuri prea înfocate, cari germinarea negreșit o grăbesc, dar cari lasă planta să se vestejască înainte de a ajunge la deplina iei dezvoltare.

Povețele contrare, luările în deridere, cum am zice zeflemisirea, ambianța contrară celei ce ar ar putea să fie prielnică, sint atitea anevoinți de cari bunele sămănătoare au adesea a se izbi. Sint suflete rămase inculte, în cari neghina dorințelor mediocre și a pasiunilor josnice ocupă tot spațiul. Mai întâi de toate extirparea-i neaparată. Urmează pregătirea spiritelor necioplite, să primească povețele potrivite cu aptitudinile sau inclinările lor speciale. Ceea-ce trebuie să căutăm mai întâi de toate, ieste să nu se producă o silință contrară. De alt-feliu asta-i ceea ce face atit de grea sarcina celor ce întreprind să deștepte convingeri. Și ceea ce dă atita preț inteligenței superioare, care știe ce va să zică inițierea și care știe să aleagă momentul cel mai potrivit pentru asta.

O femeie numită Leia-Tsu, spune o poveste japoneză, aduse într'o zi niște seminți de la târg, sămînți pe cari le împărți cu două prietene de-ale iei. După ce le lăudă acestora calitatea florilor și roadelor ce aveau să le dee, femeea dădu prietenelor iei și povețele referitoare la timpul și condițiile sămănăturii, care trebuia să se întimple peste o lună. După care își alese în grădina iei un teren potrivit, pe care-l săpă și-l pregăti cit se poate de bine. Și așteptă ca soarele să fi dispărut de trei zeci de ori după zăbranicul întins de noapte pentru a-și îngropa sămînța în pămîntul pregătit cu atita îngrijire ca s'o primească. Rezultatul întrecu așteptările sale. Peste cite-va săptămîni, niște gingașe flori întindeau cătră plimbătorii grădinei corolele lor mirezmate și nu tîrziu apărură și niște bobîți cari anunțau roadele delicioase în cari aveau fără-ndoială să se prefacă. Una dintre vecine văzînd acestea:

— Dumnezeu! izbîndei a aruncat asupra D-tale priviri priincioase, zise iea cu măhnire. Afară dacă, adăogă iea, aruncînd o privire bănuitoare asupra

fericitei proprietare a luxuriantei vegetații, afară dacă nu vei fi ales cea mai bună sămînță...

— Vai, cum poți spune asemenea lucru. Știi doar bine că chiar D-ta și Hann-Lu, ați făcut împărțirea.

— Atunci, cum se face, adăogă vecina, cum se face că sămînța mea n'a dat de cît niște sărăcicioase mlădiți, abiea-nflorite și fără rod? Am sămănat-o cu toate astea mai curînd de cît D-ta, fiind c-am pus-o-n pămînt chiar în ziua cînd ai adus-o.

Acest dialog fu-ntrerupt de sosirea Hann-Luei, care venea cu bătrînul iei unchiu, învățatul Hong-Loo, să facă o vizită prietenei sale. Amîndoi se minunară la vederea arbuștilor și Hann-Lu strigă:

— Cred că și plantele mele tot atît de frumoase vor fi. Dar ieu fără-ndoială trebuiește să mai aștept, pentru-că le-am sămănat de-abiea ieri.

Zădarnică așteptare. Hann-Lu nu dobîndi, nici iea, nici un rezultat favorabil. Și cum cele trei femei, peste cît-va timp se întîlniră din nou în tovărășiea bătrînului, discutînd asupra caprițiilor vegetației, înțeleptul Hong-Loo se rosti cum urmează:

— Nu căutați la neizbînda voastră alte motive de cît ușurința și ne-ngrijirea. Tu, zise dînsul celei din-tăi, tu ai semănat înainte de vreme și-ntr'un pămînt pregătit rău Cît despre tine, Hann-Lu, ai lăsat să treacă vremea prielnică îmbodocirii și dezvoltării fructelor cuvenite. Numai Leia-Tsu a fost înțeleaptă. Iea s'a îngrijit mai întăi de cultura pămîntului, după care a așteptat să se-mplinească vremea, fără să lese să treacă timpul prielnic, pentru a pune-n pămînt sămînța care trebuia să rodească atît de frumos...

Această fabulă ar putea să slujască drept parabolă feministei, doritoare să facă să încolțască în spirite frumoasa floare a convingerei. Feminista va trebui, după cum am mai spus, să pregătească spiritele așa-feliu, ca să fie înclinate să primească cuvintele ce

vor trebui să pătrundă în iele. Feminista va trebui să se gîndească apoi la primejdia unor destăinuiri înainte de timp.

Unele adevăruri, sub pedeapsa de a-și pierde din greutate sau de-a se spulbera, cer o atmosferă aparte, pe care elocvența, după împrejurări, poate s'o încarce în cel mai înalt grad, sau s'o neutralizeze până la inerția totală.

Ca și cu femeile din poveste, tot așa-i și cu protagonistele cari samănă prea devreme, într'un teren încă pentru rodire nepregătît. Din pricina lipsei de pregătire spiritul rămîne refractar și cuvintele sînt curat o sămînță azvîrlită în vînt. Din pricina lipsei de înțelegere rezultă une-ori o vădită rea voință față de încercările următoare celei ce a fost stărpă, și asta datorită greșelei purtătoare de idei însăși. Dacă aceasta va stăruî în propovăduirea iei, ca să izbîndească, va trebui să se slujască de alte mijloace, sau, cel puțin, să lese să treacă un timp mai mult sau mai puțin îndelungat între încercarea neizbutită și încercarea cea nouă. Și aici, înainte de a fi vorba de o nouă sămănătură, extirparea se va impune. Cît despre protagonistele cari lasă să treacă timpul cel priincios, astea vor trebui să aștepte une-ori îndelungate luni, până să se prezinte din nou.

Trecerea zilelor, cu grijile lor, aduce diferite preocupări și diferite scopuri de urmărit. Umplespiritul cu gînduri cari cu greu îngăduie să ocupe un loc precumpănitor gîndului care s'ar fi instalat în spirit ca un suveran, dacă nu s'ar fi nesocotit timpul în care s'ar fi putut mai lesne acest gînd să fie impus.

În împlîntarea ideei, împrejurările joacă un rol tot atît de însemnat ca și cel al anotimpurilor în cultivarea florilor.

După inclinarea năzuințelor, după cursul gîndirei, după ivirea unor bucurii sau dureri, inima se arată

înclinată să împărtășască un avînt, să combată o nedreptate, sau să se închidă în sine. Ceea-ce bunele sămănătoare cunosc prea bine. Bunele sămănătoare, cari sînt tot o dată niște minunate pînditoare: pînditoare de întristări, de deziluzii, cari cer consolare, sub forma unei năzuinți, unei alte preocupări: pînditoare și de îmbucurări, de-acele frumoase îmbucurări cari fac pe cel care le simte mai bun, insuflîndu-i dorința de-a face în jurul său fericiți. La toate aceste dureri, la toate aceste îmbucurări, bunele sămănătoare răspund cu-n cuvînt: să sperăm. Speranța ogoirei, pentru nefericiți. Speranța fericirii definitive, pentru cei căror soarta le adresează un surîs trecător.

Firește, anevoințele pe cari și le asumează bunele sămănătoare nu se mărginesc doar aici. Sînt idei puternice, a căror magnifică dezvoltare creerul pănă într'atita îl copleșesc, că nu mai lasă altora de cît un loc secundar. Ca și viguroșii stejari, la poalele cărora nu cresc de cît niște plăpînde și rari ierburi, ideile puternice acaparează spiritele, lăsînd să dăinuiască doar cîte-va cugetări, de un ordin inferior, abia simțite în umbra pe care o proiectează puternicele idei.

Alte capete nu sînt accesibile de cît la umile idei, de-un soi utilitar, care nu-i de disprețuit negreșit, și care nu trebuie nici de cum neglijat. Dar aceste idei n'admit de cît gruparea, pentru-că luate individual, iele-s prea neînsemnate pentru a umplea mintea cum se cuvine. Așa-că fără de cale ar fi să ne străduim să sămănăm într'uu suflet, împătimit de mii de nimicuri, să sămănăm o idee măreață, menită la o dezvoltare considerabilă. Ideea măreață sau nu va ajunge să străbată desișul preocupărilor inferioare. Sau se va așeza în mijlocul lor și va lîngezi, fără nici un folos pentru nimeni. Pentru-că expansiunea ei, stingherită de puzderia de idei fără nici un avînt,

nu va fi mai puțin nefastă pentru vitalitatea acestor din urmă.

Așa dar ie de căpetenie lucru să căutăm a ne da samă de aptitudinile celor căror voim să le băgăm în minte idei pe cari am dori să le împărtășască. Ceea ce-i secretul atitor femei, căror li se laudă darul de a convinge.

Mai ie un adevăr care nu trebuie nesocotit: Ideea dominantă, cea pe care am putea-o numi busola existenței, nu trebuie să se ridice în toate capetele la atita grandoare. Cu alte cuvinte nu trebuie arătată prea intangibilă, această idee, prea depărtată pentru marea mulțime. Alt-ce-va ieste cu acele creaturi de elită, cari visază ideea să o purifice, despoind-o de imperfecțiunile de cari-s bintuite toate lucrurile o-menești. Dar în jurul acestei idei, a ideei dominante se înțelege, făcînd parte integrantă din iea, mișună o mulțime de alte idei, cari, cu toate că înfinit mai inferioare, concurează ideei dominante să-i asigure existența, pentru-că fără astea *Ideea dominantă* n'ar exista.

Nu există, ori-cît de mare poet, ori-cît de mare învățat, ori-cît de adînc idealist, care să nu aibă nevoie, la un moment dat, hrana intelectuală s'o lese, ca să imbuce din bucatele preferate de badea Gheorghe. Ce-ar deveni *Ideea* care preocupă singura pe marele învățat și poet, dacă fie-care din cei cari-i înconjură ar găsi că-i nevrednic lucru să se ocupe de niște amănunte materiale? Ideea n'ar întîrzie să dispară, o dată cu protagonistul iei, cărui ipanițea i-ar curma zilele.

Acum, servindu-ne mereu de figura retorică întrebuințată ca titlu al acestui capitol, pentru a conchide vom zice, că dacă-i bine de sămănat stejari, ie nevoie de sămănat și prozaicele legume. Și nu oprește nimeni de-a amesteca printre legume și unele flori.

PUTEREA CUVINTELOR

Cine va putea spune puterea acestei înșirui de litere, cari, pentru neînțelegătorii unei limbi, nu sînt de cît un zgomot mai mult sau mai puțin armonios, dar cu totul indiferent? Acest murmur al voci și acest freamăt al buzelor sînt cu toate astea făuritorii tuturor bucuriilor și agenții tuturor tragediilor, cari, din zorile civilizațiilor, au frămîntat viața oamenilor. Ori-cum, rămii uimit constatînd puterea magică a cuvîntului, care face ca o singură silabă rostită în fața celui care o înțelege, să provoace mai multă emoție de cît un lung și încărcat discurs, îndrugat într'o limbă necunoscută. O silabă? Negreșit. O singură silabă ie de-ajuns pentru a tulbura sufletele și a prileji plăcerea sau îndurerarea. Cîte volume ar trebui pentru a povesti durerile, întunecatele sfășieri și relele așteptări iscate la auzirea acestei singure silabe: Moartea! Ce sală de bibliotecă va fi atît de încăpătoare pentru a cuprinde povestirile de bucurii dezlănțuite în inimi prin acest simplu cuvint: Da! Ce viață omenească va fi destul de lungă pentru a asculta povestirea tuturor dezastrelor și tuturor sinuciderilor pricinuite prin întrunirea celor două litere cari alcătuesc cuvîntul: Nu!

Puterea cuvintelor nu se poate tăgădui. Darul lor de evocare ieste recunoscut. Cuvintele sînt niște unelte strașnice, a căror însemnătate lucrătorul sau lucrătoarea trebuie s'o cunoască, pentru-că cu ajutorul lor ar putea cășuna nenorocirea sau ripi sănîntatea cui-va. Pentru cine *urea* și *știe* să le întrebuițeze cu judecată, pentru femeea care dorește imparțialitatea în fermitate și sinceritatea, cuvintele trebuie să aibă fie-care fizionomia proprie, chiar cînd au între iele o oare-care asemănare.

Sînt cuvinte zbîrnitoare, împodobite, cari deşteaptă fişitura satinurilor şi sclipirea sărbărilor. Altele par a se strecura, umile şi vestmîntate în nişte zdrenţe. Unele, dechisite par'că de mîni de zîină, sînt gingaşele dantele pe cari un vorbitor delicat le atiră în faţa ideii, a cărei goliciune ar putea să izbească. Sînt cuvinte îndrăzneţe, cari se pot asemăna cu o lance. Unele, umflate şi seci, aduc cu acele sterpe bravade, cu cari cei slabi obicinuesc să-şi illustreze vorbirea.

Anumite cuvinte sînt ca o făşie de lumină care, străbătînd de-o dată prin obscuritatea unui discurs, îl luminează ca un far, purtat prin întunecate strîmtori. Cunoaştem cuvinte cari deşteaptă primăvara şi înnoirea tuturor lucrurilor. Unele cari au darul, sănătatea de-a răspîndi. Intîlnim atît de mohorîte, în cît picură plictisala şi fac să ne gîndim la o zi de ploae neînteruptă. Altele zboară, vestmîntate de colori purpurii, ca nişte rari păsărele.

Sînt cuvinte cari amintesc acele lame cu două tăiuşuri cari, ori-cum le-ai mînuî, din carnea pe care o întilnesc tae totdeauna hartane. Trebuie să ne temem de iele şi să nu ne tolosim de asemenea cuvinte de cît cînd vom fi dobîndit toată experienţa despre puterea lor. Pentru-că, ca şi arma pe care o amintesc, greşindu-şi ţinta, asemenea cuvinte vor cădea cu toată greutatea asupra celui ce le-a azvîrlit, căşunîndu-i grozave răni.

Cuvintele de odinioară vin une-ori să aducă mireazma unui trecut care, pentru o clipă renaşte. Asemenea cuvinte răspîndesc o nespus de plăcută miroznă fanată, ca acea a sipetelor cari cuprind în iele înflorite vechi suveniruri.

Femea care vrea să studieze arta vorbirei va trebui, aşa dar, să pătrundă, înainte de toate, să pătrundă înţelesul evocator al cuvintelor. Lesne-i va fi

să le recunoască. Alegînd un cuvînt care nu va face să se arăte pe dată în fața-i imaginea ce trebuia s'o reprezinte, îl va lepăda fără șovăire. Va căuta un altul. Și dacă nici acesta nu va fi destul de evocător, va urma mai departe.

Arta vorbirei ie un studiu care nu ie lipsit de farmec. Și care va contribui la dobîndirea elocvenței, puternic. Ie o semeție să credem că vom ajunge fără trudă să fixăm imaginea printr'un cuvînt, menit să reproducă această imagine în capul auditorilor, fără tăgadă. La începuturile acestui studiu, va trebui adesea să ne întrerupem, înainte de-a găsi anume cuvîntul dorit. Firește, nu va trebui să ne înverșunăm într'o urmărire care ar amenința să rămie starpă. Vom mai ocoli primejdia pe care puțini din începători o cunosc ca să nu cadă în ie: primejdia deformărei.

Prea marea mulțime de apeluri, cari, adresîndu-se la laturile ideei, cînd cuvîntul care ar personifica-o nu se prezintă, provoacă o confuzie care nu poate fi de cit vătămătoare preciziunei ideei. Preciziunea ideei constituie înse tocmai baza unui discurs, cum trebuie conceput, baza unui discurs luminos, substanțial, într'un cuvînt, cu efect. Slujindu-ne aici de cuvîntul „discurs“, nu avem în vedere numai acele întretineri oratorice, cari dătoresc acest nume pompei stilului și lungimei dezvoltărilor. Prin cuvîntul discurs noi înțelegem aici toate manifestării verbale, scurte, familiare, sau larg desfășurate în fraze solemne. Ori-cît ar fi de concis sau de scurt un discurs, ca să atingă spiritele, iel va trebui să cuprindă cuvinte cari să aibă virtutea de-a trezi imaginea pe care cuvintele o evocă. Efectul dorit, se înțelege, nu va avea loc dacă ne vom sluji de cuvinte prea cunoscute, am zice banale.

Nu voim să preconizăm abuzul de cuvinte pretențioase, cari fac discursul greoiu și pedant și cari

întrețin o atmosferă de plictisală. Semnalăm numai acele cuvinte cari, la început evocatoare, uzura sau întrebuițarea atât de tare le-a șlefuit în cit le-a lipsit de ori-ce sentiment de sugestie.

Cît de rari sînt acei în fața cărora cuvîntul francez: *calicot*, trezește imaginea Indiei misterioase și-a orașului Calicut, de unde pînza așa numită își trage numele. În aceeași ordine de idei, o țesătură calificată „pînză de Indii“ va căpăta o valoare pitorească mai mare de cît cînd va fi denumită prin cuvîntul „indiană“, tot atât de pitoresc, dar prea întrebuițat în de obște, ca să-și fi păstrat în capul mulțimei, savoarea exotică. Unii cărturari se gîndesc la orașul Gaza din Palestina, cînd cine-va vorbește în fața lor de-o eșarpă de gaz, al cărui nume purcede fără-ndoială din țara biblică, locu-i de origină. Și așa cu toate cuvintele al căror uz prea des, puterea reprezentativă le-a spulberat-o.

Pentru a fortifica chiemarea imaginii ie une-ori nevoe să recurgem la un șir de cuvinte sau la o întorsătură de frază, care să înlocuiască termenul a cărui virtute evocatoare îndoelnică ieste. Cu toate astea ne vom feri de acele cuvinte umflute, de definițiile pretențioase și de termenii obscuri de cari se slujesc prea adesea cei ce vreu să pară originali. Nu putem repeta îndestul: ceea ce trebuie să căutăm nu ie bizarieria, ci adevărul. Pentru asta eleganța periodului nu trebuie înse nici o dată sacrificată. Femeile, mai cu samă, sînt cele mai adesea atrase de frumoasa sonoritate a unui cuvînt. Și sentimentul înăscut al femeilor pentru frumuseță le îndeamnă să întrebuițeze această sonoritate de preferință în locul ori-cărui cuvînt, a cărui expresie fidelă ar fi poate mai accentuată. Neajunsul nu există de cît atunci cînd asemenea preferință se preface în obicei. În cazul acesta, intenzitatea reproducerii mintale ar fi slăbită.

Mai intilnim cuvinte cari, cu toate că ar fi agenții cei mai siguri ai unei sugestii nemijlocite, o exprimă cu atita brutalitate în cit imaginea se prezintă sub un aspect jignitor. Nici un purtător de cuvint nu-i mai bine calificat de cit femeea să simtă aceste atingeri aduse delicatetei și bunului gust. De aceea femeea trebuie să se deprindă în chip serios să înlătore termenii prea vulgari, înlocuindu-i, după cum povățuim mai sus vorbind de cuvintele ajunse prea familiare, înlocuind asemenea termenii printr'o frază scurtă, în care imaginea jignitoare să fie atenuată, fără să piardă nimic din vigoare.

Femeile cari au chestii sociale de dezbătut, cele cari se ocupă de operile filantropice, se găsesc uneori în fața unor scirboase realități, de datoriea lor să le dezvăluiască, să le-nfiereze. Iele vor avea cu atit mai multe motive s'o facă, cu cit de cele mai multe ori ieste vorba de căutat răului semnalat un leac. Plăgile morale, ca și plăgile corporale trebuiesc dezgolite ca să fie curățite cum se cuvine. Numai tămăduitorul vede înse grozăviea acestor plăgi. Dacă va avea să le facă descrierea, tămăduitorul va căuta cu îngrijire termenii și, măcar că fără a lăsa nici o îndoeală asupra naturei răului descris, se va feri de-a întrebuiința cuvinte cari ar încondeea dezgustătoare tablouri.

Cind ie vorba de-a deștepta unele conștiinți sau de-a înfringe unele nepăsări une-ori ie nevoie de-a ne sluji și de-un cuvint mai brutal. Femeile nu vor da îndărăt în fața unui cuvint sugestiv, ori-cit de aspru ar fi, cu condiția de-a-l învălui într'o frazeologie care să-l deosebească limpede de restul discursului. Cu chipul acesta vorbitoarea va avea latitudinea să se refugieze la spatele necesității asprimei trecătoare ce-a arătat.

Sînt totu-și expresii pe cari buzele feminine nu trebuie nici o dată să le rostească: expresii referitoare la trivialitate. O expresie vulgară, corectată de ținuta bună a frazei, va putea să dea celorlalte cuvinte relieful ce voim ca iele să-l aibă, dar trivialitatea scuză nu are. Trivialitatea nici o dată nu-i pitorească. Iea nu produce nici o emoție de folos să ne fie. Trivialitatea înjosește, în schimb. Am putea zice că înjosește imaginațiile, le înjosește de prisos și inferiorizază pe cine nu se teme să se slujască de asemenea mijloc. Pentru-că trivialitatea cuvintelor ie pururea semnul unei mari josnicii de simțiri.

În acest capitol care celebrează puterea cuvîntului trebuie să mai atingem o chestie, rău dezlegată până acum, chestie devenită înse din zi în zi mai interesantă prin deschiderea unor profesii nouă pentru femei. Scriind rîndurile acestea, cuvîntul orator ne-a venit de mai multe ori sub condeiu și nu ne putem împiedica de-a deplînge, că-n această lucrare consacrată purtătoarelor de cuvînt, de-a dep'înge că am fost nevoiți să ne slujim de o turnură de frază simbolică pentru a desemna pe femeile cari adoptă misiunea de a vorbi.

Academia neapărat a găsit mijlocul să se sustragă cite-va clipe de la lucrările iei, pentru a declara că-n franțuzește automobilul iera feminin. Femininul orator n'a preocupat-o înse de loc. În schimb, s'a admis că o femeie înscrisă în barou putea să-și feminizeze titlul și cuvîntul *avocată* face acuma parte din limbă. Cit despre femeea medic, aceasta are asupra femeii care profesază elocvența, are avantajul de-a fi fost botezată de Jean-Jaques Rousseau, care a reluat termenul întrebuițat încă din veacul al XV-lea. Fără a jigni limba franceză, pe femeea medic putem doar s'o numim doctoriță, pentru-că cuvîntul medic nu poate îndura o transformare feminină, cu-

vintul medicină fiind întrebuințat cu un alt înțeles. Cu toate astea aici altă singularitate avem. Femeea medic ieste o doctoriță, dar titlul iei, ca grad universitar, rămîne masculin. Femeea medic rămîne Domnișoara sau Doamna Doctor cutare.

Cît s'atinge de femeea a cărei profesie ieste scrisul, aceasta va trebui să se mulțamească cu titlul de „femme de lettres“ sau literată. Ie decretat că cuvintul autor n'are feminin de cît la excentrice. Iar calificativul de scriitor, „écrivain“, în franțuzește a găsit pe gramatici neputincioși de-a-l feminiza. Intre autor și scriitor, între scriitor și literat, noi stabilim cu toate astea o deosebire. Pentru-că poți prea bine să fii oare-cum literat, fără să meriți frumosul titlu de scriitor. Și scriitorul însu-și nu ie adesea de cît un intermitent autor, dacă luăm cuvintul acesta în înțelesul ce obicinuit i se dă.

Ie drept că i se acordă femeii dreptul de-a feminiza în folosul său cuvintul alegător.

Cît despre femeea care se dedă picturei, aceasta așteaptă consacrarea titlului de pictoriță, care, până acum, n'a fost întrebuințat de cît în deridere.

Toate aceste reticențe sint niște curate obstacole la colorarea discursului. Aceste reticențe reduc puterea cuvintelor pe cari refuză de-a le adopta, și constring la lungimi și la repetiții, cari îngreuiază frazele, indepărtînd și diluînd intenzitatea de oglindire a imaginii. Cînd s'arată inse vre-o greutate, fără-n-doială că iea se pierde. Și femeile hotărîte să facă vădite, prin magia cuvintelor, stările de conștiință pe cari le vor, nu se lasă împiedicate de asemenea șubrede piedici. În lipsa termenului neexistent, femeile inventează un calificativ. Și dorința lor cea mare de proselitism se pricepe să găscă tocmai calificativul care produce un sentiment tot atît de prețios, de provocat ca și de resimțit.

CUVINTUL IN VIEȚA SOCIALĂ

Trebuie să recunoaștem, mîndrindu-ne cu asemenea constatare: femeea din zilele noastre nu mai ie redusă la simplul rol, singurul pe care vreme îndelungată i s'a îngăduit să-l aibă, la simplul rol de ecou. Nenumărate veacuri, nu s'a îngăduit ca femeea să profezeze sau să împărtășască altă părere de cit cea a bărbaților cari o înconjurau.

Copilă, cînd nu iera redusă la tăcere, femeea repeta părerea tatălui iei, decretîndu-se că persoanele tinere nu trebueau să aibă păreri. Și toată lumea aproba asemenea măsură fără să-și dea samă de strigătoarea iei nedreptate. Nimeni nu se gîndea la inechitatea unei împiedicări care nu dădea voe unor ființi să se preocupe de ceea ce le privea, să se preocupe de cauza lor, de viitorul lor, de posibila lor fericire sau de eventuala a servirea vieții lor viitoare.

Nu vorbim de fetele cari-și îngăduiam să-și dea o părere, ori-cît de timidă, care să nu se potrivească întru totul cu gîndul, am zice cu cuvintele chiar, care să nu se potrivească cu părerile părintești. Astea ierau cu asprime bruftuite, mustrate, pentru-că gresala lor iera îndoită. Mai întăi abordaseră un subiect care le iera interzis. Și apoi, manifestarea unei păreri personale, depărtîndu-se de tema admisă, echivala cu ridicarea unei flamuri sedicioase.

Mai tirziu, femeile, rău inițiate în chestiile sociale de cătră bărbat, care de obicei le trata ca pe niște făpturi cu mentalitate inferioară, femeile cari excepțional abordau o convorbire asupra unor asemenea chestii, nu făceau de cit să repete profesia de credință a noului lor călăuz. Aceasta, trebuie să o spunem, de multe ori se găsea în opunere cu cea susținută mereu de părintele lor. De aici rezulta o ciocnire, care de altminteri se întîmpla rar, cel puțin

cît se atîngea de femei. Femeea dădea prea puțină însemnătate acestor serioase lucruri ca să înțească o nouă nemulțămire și se ferea de-a mai discuta despre iele. Greu nu-i iera, pentru-că ne fiind deprinsă să judece despre asemenea lucruri n'o interesea nici de cum dezvoltarea ce le privea.

Obicinuița servajului lăsă să se dezvolte la femeile din veacul trecut, o nepăsare care se traducea prin ura ori-cărei inițiative și prin groaza de luptă. Rari, foarte rari ierau femeile cari simțeau vibrînd în iele un sentiment de admirare pentru acele luptătoare ale dreptului feminin, plecate la luptă cu o singură armă ofensivă: cuvîntul. Un singur mijloc de apărare: inima. Inima, atît de bine înzemată de energie și de iubire altruistă, în cît loviturile ridiculizărei, batjocurii, toată tăria și-o prăpădeau izbindu-se de iea ca de-un nestrăbătut scut. De altmîneri, femeile puține prilejuri aveau pentru a-și mărturisi stima sau simpatia pentru mișcarea ce se înfiripa. Emanciparea femeii iera cea mai din urmă grijă a femeilor cari, cu toate astea, gemeau cu foatele sub apăsarea unor legi pe cari nici unele nu aveau curajul să le combată.

Unul din motivele neinteresărei femeilor, cel mai de samă motiv, iera ignoranța. Sub cuvînt că chestia socială iera rezervată numai și numai bărbaților, nu se admitea ca femeea să se preocupe de iea. Se declara asemenea lucru, plictisitor. Și unele femei nu șovăeau să găsească feminismul, că nu avea nici un rost. Nici un rost! Nici un rost de-a-ți apăra propria demnitate, demnitatea copilelor tale, libertatea descendenților tăi!

Cuvîntul apostolilor emancipărei feminine prinse firește să dea roade. După ce se discută cu zîmbetul pe buze despre această emancipare, se prinse a se vorbi serios despre iea și unele inimi, împătimate de dreptate, se raliara zilnic la ceea-ce li se părea adevărul de mine.

Spiritele tinere, pe cari rutina nu le închisese încă în zalele iei, fură izbite de echitatea revendicărilor desfășurate. Studiile, mai dezvoltate, dându-le facultatea de-a medita, tinerele fete, scrutindu-se mai bine, constatară inferioritatea situației pe care prezentul le-o hărăzea și a celei pe care le-o pregătea viitorul. Tinerele fete cutezară să aibă o părere a lor, găsimd în marea sinceritatea a vristei lor, bărbăția, această părere de-a o rosti.

Încetul cu încetul, tinerele fete se interesară de progresul unei mișcări, care presimțeau c'avea să iee un mare avînt. Numărul militanțelor văzînd cu ochii creștea. Zilnic vedeai ivîndu-se proselite nouă, aduse la convingere de virtutea cuvîntului auzit și înțeles, priceput.

Mișcarea se organizează: ajunse centrul unor numeroase întruniri, în cursul cărora femeile se deprinseră să-și arăte revendicărilor. Femeile cari vorbeau mai adesea la aceste întruniri fură mai ales cele cari se consacraseră propagandei. Dar, în auditoriu, se găsea une-ori cite-o femeie care dorea să ceară o lămurire sau să-și dee o părere. Lua atunci cuvîntul la rîndul iei, pe care rar îl păstra mai mult, pentru-că neobicinuița îi îngreuea desfășurarea de argumente, pe cari de-alminteri femeia ar fi dorit să le formuleze. Alte femei, doritoare să spue și iele cite ce-va, stăteau cu toate acestea tăcute, pentru-că, atunci cînd voeau să vorbească, nu se simțeau în stare să găsimdă cuvintele potrivite cari să exprime în mod limpede și corect ce gîndeau. Unele se zăpăceau gîndindu-se că vor fi ținta unui întreg auditoriu.

Toate aceste sentimente deșteptară la femeie dorința de-a cultiva o artă, care, până atunci, fusese rezervată exclusiv bărbaților: elocvența. Femeile înfocate, cu neastimpăr să dezvolte niște idei cari le se păreau priincioase, își lărgiră încetul cu încetul

încercarea de stăruință. Fură ajutate puternic de cătră vorbitoarele obicinuite, bucuroase acestea de-a întilni niște adepte capabile de-o efectivă colaborare. Acestea puseră pe adepte să vorbească mai des, și, încetul cu încetul, obicinuința, dorința de-a face să li se împărtășască convingerile, dădură fie-cărei din aceste femei o elocvență, la unele mai strălucită, la altele mai simplă, elocvență care avu darul să încurajeze pe cele cari se temeau să-și spue cuvîntul. Acestea din urmă se încumetară să facă o întimpinare, să formuleze o dorință, să pue întrebări.

Tot auzind dezvoltîndu-se niște idei cari, cu toatele se raportau la acelaș principiu, femeile se găsiră mai la-ndămină să-și reproducă cugetarea cu ajutorul cuvîntelor, al căror înțeles le iera ca și sunetul, tot atît de familiar. Mai întăi femeile repetară cele auzite. După care, în aprinderea discuției, își dădură samă că pot și iele avea idei, lucru care le încurajă să apuce pe-o cale, pe care cele mai multe avură izbîndă.

Cit despre femeile sfiicioase, astea se văzură copleșite și iele de principiile morale cari purcedeau din discursurile și din năzuințele celor ce le încunjurau. Și debutară prin cite-o interjecție, prin cite-un cuvînt aruncat, prin cite-o observație, scoasă une-ori fără voe. Dacă nu s'au urcat la tribună toate femeile, cel puțin fie-care femee se obicinui să iee o parte efectivă la discuțiile cari o interesau mai de-aproape.

Se iviră întrunirile feminine, parlamentare. Iera vorba ca acestea să fie constituite sau închegate. Din toate părțile se organizară grupe, a căror idee dominantă se referea cu deosebire la una din părțile chestiei feminine. Unele se refereau numai la sufragiul, la votul femeilor. Altele, cu toate că constituite în vederea să ajute la dobîndirea acestui privilegiu, aveau mai mult în vedere pe lucrătoare. Ținta tutu-

ror iera ocrotirea femeii, atit în vieața civilă cit și în vieața socială, și neintirziata-i emancipare.

Unele grupe, cele çari se interesau mai ales de cauza muncitorilor, presupuneau ședinți în cari tre-bueau dezbătute detalii tehnice. Cuvintul nu mai cădea acum numai în sarcina femeilor menite propagandei, nu iera numai atributul acestora. Lucrătoare cu degetele împunse de ac, spălătorese cu unghiile mîncate de leșie, avură să-și arăte și iele revendicările lor, și surorile lor de muncă aveau să le susție cu observațiile și cu încurajerile lor. Printre aceste lucrătoare se găsiră unele, cari, mișcate de-un sentiment de altruizm și însuflețite de-o dorință zeloasă de echitate, să se arăte mai elocvente. Ușurința cu care vorbeau, însemnătatea destăinuirilor lor, așteptarea unui viitor mai bun care le ispitesc, le angajară să repete încercarea de a vorbi,

Din toate părțile, acum, mizeria socială feminină voea să-și strige sus și tare dorințele-i legitime de ameliorare. Prilejurile ierau relativ rari: tre-bueau înmulțite. Dar, afară de dificultățile inerente marilor întruniri, solemnitatea acestora înlătura de la iele multe femei, cari ar fi putut să devie niște adeptes. S'a recurs la ce-va mai puțin pompos. Conferința, cu tonul iei mai familiar, păru să impresioneze mai puțin de cit discursul. Organizarea conferinței, mai lesnicioasă iera. Conferința putea adesea să aibă loc, și-n toate cartierele să se transporte pe rînd. Nu lipsea femei cari să bine-voiască să vorbească în public. Pentru-că multe și cunoșteau de-acum emoțiile și bucuriile elocvenței persuasive, convingătoare.

Cuvintul „elocvență“ nu trebuie luat în înțelesul grandilocvent, pompos, ce se obicinuește adesea să i se dee. Elocvența despre care vorbim aici ieste cea a cuvintelor menite să creeze convingeri. Nu se poate tăgădui că unele femei, mai bine înzestrate de

natură și favorizate de studii mai dezvoltate, au un dar de vorbire strașnic de mare. Astea știu, cînd trebuie, știu să trezască entuziasmuri și să aducă lacrimi în gene. Cunosc cuvintele cari stigmatizază, ca și pe cele cari înduioșază. Știu să facă să vibreze nervii celor cari le-ascultă și să impue admirație. De prisos să spunem că asemenea femei sînt o raritate și că elocvențele feminine sînt tot atît de puțin numeroase ca și elocvențele bărbătești. Dar, pentru a convinge ieste oare atîta nevoie să fii elocvent, elocvent în înțelesul strălucit al cuvîntului? Perioadele savante, lustruite, și cuvintele rari, sînt oare niște agenți neapărați de convingere? Din fericire, nu. Pentru-că asemenea dar fiind puțin răspîndit, propaganda n'ar putea să aibă netăgăduita putere de care dispune.

Trebuie să mai avem în vedere că cele mai lirice discursuri au adesea mai puțin efect de cît simpla expunere a unei lucrătoare, care face o paralelă, fără alt comentariu, între calitatea muncii ei și durata, și salariul care-l primește. Totu-și trebuie să subliniem adevărul: că dacă această lucrătoare poate adăoga pe lingă această lecție de lucruri, dacă poate adăoga niște aprecieri cumpătate și drepte, revendicarea ei va avea mai multă greutate.

Trebuie să ne mai gîndim că nu toate cererile, toate reclamațiile sînt totdeauna sprijinite pe fapte. Cele mai adesea iele se-ntemeează pe date morale, pricini de tulburări, în cursul cărora viața femeii se găsește anihilată. Nu faptele prea mărunte și prea neînsemnate luate-n parte, individual, nu acestea trebuie să conteze. Ci ansamblul, totalitatea vieții femeii, al cărei devotament se dublează cea mai mare parte din timp. Pentru-că-n clasele ne-nstărite, sărace, femeia trebuie să facă față și nevoii interne și nevoii externe, adică să îngrijască de toate.

Iată fapte vrednice de a fi raportate cu îndelungi

comentarii. Ca și lenta aservire a femeii, bărbaților din familie, bărbați cari, nu din răutate, ci dintr' o nesocotire atavică pentru intelectualitatea ei, declară pe femei în nestare să-și dea samă de starea ei, refuzându-i adesea dreptul de a le judeca purtarea și a-i arăta răul.

Toate astea nu-s lucruri cari, fără un studiu mai dinainte, să poată fi grupate și sintetizate de către niște femei nepregătite în arta vorbirei. Și fiind-că foarte multe femei s'au apucat, fără nici o pregătire oratorică să le dezbată, iele le-au despoiat de însemnătatea ce o aveau și n'au atras asupra lor interesul pe care nici vorbă că-l meritau.

Unele femei puneau atita pasiune în comunicările lor în cît exagerarea păsurilor lor, parțialitatea cu care aceste păsurile erau expuse, anula efectul pe cari destăinuirea lor l-ar fi putut fără indoeală alt-feliu produce. Altele se aruncau în amănunte nedelicate, în istorisiri complicate, din cari singure abiea se mai puteau descurca. Lipsindu-le termenii expresivi, unele femei își prezentară reclamațiile atît de copilărește și atît de vulgar în cît reclamațiile lor păreau mai curînd născociri.

Cînd femeia își dă samă de însemnătatea unui studiu care-i îngăduia să-și traducă cugetarea fidel, îngrijirea de-a vorbi cum se cuvine făcu parte din științele a căror dobîndire o urmărea.

În timpul de față, elocvența, vorbirea curentă în public, ieste tot atît de necesară femeii, ca și bărbatului. Purtătoarele de cuvînt nu mai sînt acuma niște excentrice: sînt avocate, consacrate sau nu, cari, cu titlu oficial, sau în virtutea înclinării lor altruiste, traduc, într' o limbă îngrijită, cum le îngăduie starea și educația respectivă, traduc dorințele surorilor lor, pe cari ignoranța sau împrejurările le mai țin sub călușul prejudecăților și al fricei.

DE CE NATURA TREBUIE SĂ FIE ELOCVENȚA FEMEEI

Elocvența, neapărat, nu-i la îndemîna tuturor, mai cu samă a tuturorora, fiind-că, educația femeii, până a-zi, a fost foarte neîngrijită în această privință. Dar a-zi i-i dat ori-cărei să-și poată traduce cugetarea în termeni hotărîți și corecți, dacă bine-voește să se supună regulilor unui studiu mai dinainte. Noua situație pe care femeile au s'o ocupe în societate, nevoea de-a păstra locul ocupat, de a-l înstăpîni, și dorința, atît de laudabilă, de-a se rîdica și mai sus, fac din studiul acesta unul din cele mai însemnate puncte din moderna educație feminină. Pentru militantele vremii de față înse, sînt mai multe soiuri de elocvențe, cari variază după împrejurările și condițiile în cari protagonistele se află.

Pronunțînd cuvîntul de militante, nci nu înțelegem să rostim aici o idee de luptă, nici să înfătoșăm femeile pe cari le avem în vedere ca pe niște crin-cene adversare a lucrurilor aflătoare. Cuvîntul „militantă“, cum îl înțelegem aici nu trebuie să deștepte nici o idee de agresiune. Militantă ie femeea care, pătrunsă de frumuseța unui principiu, caută a-i insufla mai întăi de toate convingerea, și apoi a trage din această convingere niște rezultate cari să se traducă prin fapte, menite să stabilească principiul definitiv și să-l pue în practică.

În practică, negreșit, pentru-că veacul nostru nu mai iese al utopiilor: iese veacul realizărilor. Evenimentele se petrec cu pas de uriaș în zilele noastre. În atmosfera înfierbîntată de a-zi florile rari se dezvoltă ca într'o seră. Ca să-și cucerească definitiv locul alături de bărbat, femeea trebuie să-nțeleagă că

vremea visurilor a trecut: începe aceea a acțiunii, și femeea trebuie să se silească să inaugureze această vreme prin cuvinte generatoare de gesturi rodnice.

De netăgăduit că femeea, a cărei senzibilitate ieste mai vie de cît cea a bărbatului, ie mai bine calificată să determine natura stărei de spirit a celor căror se adresează. Atmosfera unei sale, cît s'atinge de dispoziția publicului, nu ie totdeauna egală. După natura interesului deșteptat, această atmosferă ie liniștită sau vijelioasă, combativă sau îmbrățișetoare. In unele zile simți creerii gata să între în clocotire. Alte-ori, din potrivă, ie nevoe să dezvolti niște argumente cu deosebire tăioase, ca să biruești moliciunea atențiunei.

Atențiunea! Asta trebuie să fie cea mai de căpetenie preocupare a conferințiarei. Pentru-că cel mai elocvent din discursuri nu va da nici un rod dacă nu va fi scrupulos ascultat. Atențiunea publicului atîrnă înse de conferențiară, care trebuie să supravegheze publicul ne-nterupt. Pare a dormita? Conferențiară îl va deștepta c'o frază, cu-n cuvînt, une-ori aspru, la nevoe brutal, dacă nu va fi un cuvînt de înduioșare fierbinte, bine ales pentru a merge la inimi.

O bună conferențiară va mai avea o deosebită grijă să se informeze de gradul de cultură al celor căror voește să le insuflă principiile iei. Calitatea de intelectualitate a celor meniți s'o asculte, nu trebuie să-i fie nici o dată necunoscută, pentru-că sentimentul variază după condițiile vieței claselor respective. Fie-care element diferit al societăței ie atins de diferite interese, cel puțin cari par diferite. Și fie-care element

se exprimă într'o limbă aparte. Datoriea unei conferențiarie experimentate ie de-a demonstra adevărul, adevărul vădit, cu toate astea rău cunoscut. Interesele cari par atît de diferite la început, se rezumă totdeauna într'o concluzie, care urmărește fericirea, binele tuturor.

O conferențiară iscusită, bine pătrunsă de adevărul pe care-l exprimă, se va pricepe să dovedească cu îndăminare, printr'un șir de raționamente de nezdruncinat, să dovedească intru cît condiția prielnică a lucrătoarei, starea acesteea fericită poate înriuri asupra bunei stări a mîndenei sau a marei cucoane. Conferențiară iscusită, și lucrătoarei îi va dovedi cum-că luxul bogătașilor ie necesar vieței sale și alor săi, fiind-că datorită acestui lux, lucrătoarea poate înconjura pe ai săi cu-n confort pe care nu l-ar cunoaște, dacă nu l-ar datora prisosului altora. In sfîrșit conferențiară noastră va căuta să lese a se întrevedea încă îmbunătățirea confortului și-mbogățirea, prin stăruința inteligentă și prin inițiativa care scoate din rîndurile mulțimei pe cei ce practică aceste însușiri.

In toate astea, conferențiară trebuie să ție samă de două lucruri, cari vor fi farurile spre cari se va îndrepta, fără să se abată cum-va din cale. Va vorbi fie-cărui in limba lui și se va inspira din împrejurările cari ar putea să schimbe starea spiritelor. Toate discursurile conferențiariei, toate exhortările, îndemnurile, toate învățămintele iei, vor trebui să tindă la consacrarea armoniei.

Vremea asprimei, vremea violenței a trecut. Am intrat în perioada convingerei. Spiritele, la toate ideile drepte sînt mai deschise: pasiunea, ori-care-ar fi, nu înăbușă totdeauna facultatea de judecată: încăpățînările nătingi sînt rari și violențele se potolesc, cînd știi să le opui calmul unei puteri care-și are obirșia în rațiune. Cu toate astea, și aici se vede iscusința conferențierei, opozițiile se traduc une-ori prin apostrofe lipsite de curtenire, prin apostrofe nedelicate, sau prin observații părute jignitoare. În nici un caz, cea care se găsește victima trecătoare a acestor conflicte, nu trebuie să se lese stăpînită de iritare. Va trebui să facă pe indiferenta, privind asemenea întreruperi ca neavenite. Tonul conferențierei, neapărat, va fi înse modificat. Conferențiară sau își va îndulci expresiile în asemenea caz, silindu-se să nu mai dea naștere la controverse lipsite de gingășie. Sau va ajunge printr'o serie de perioade, să-și mai întărească încă afirmările ei: luînd, cu urbanitatea cuvenită, tonul dorit de public, pare că. Dar aceste două mutații, ca și aceea de a-ți impestrița discursul alt-feliu, trebuie făcute cu-atita dibăcie, ca publicul să nu bage de samă. Ori-ce conferențiară care pare a îndura înrîturirea celor cari o ascultă va trebui să renunțe de-a avea asupra acestora cea mai mică autoritate.

Cu toate că sîntem acuma obicinuiți de-a vedea pe femei luînd cuvîntul în public, nu trebuie să uităm nici o dată, că în auditoriu se pot găsi totdeauna un număr de inși, plini încă de prejudecățile vechi

cît s'atinge de incapacitatea femeii. Conferențiară care se adresează marelui public de aceea trebuie să se aștepte ca alături de aprobările ce-ar trezi, să se ivească un antagonism care, după caracterul celor ce-l vor vădi și după educația ce aceștia vor avea-o, să se traducă prin zgomotoase manifestări sau printr'o surdă ostilitate, căror conferențiară va trebui să le ție piept. Părind deconcertată văzînd acestea, dacă ar da să se înțeleagă că-nclină auditorului spre cedare, dacă atitudinea-i nu va fi semeață, dominătoare, va trebui să se aștepte fără-ndoală la neizbîndă, socotindu-se fericită dacă va recolta numai o indiferentă atențiune.

Am rostit un cuvînt asupra înțelesului căruia nu trebuie să ne-nșelăm. Am zis că atitudinea conferențiară trebuie să fie „dominătoare”. Prin cuvîntul acesta noi înțelegem numai dominarea mintală, care nu se traduce prin nici un semn exterior, nu dominarea prin atitudinea fizică, care caracterizază de obicei pe înfumurați și pe cei cari se știu lipsiți de alte mijloace de convingere. S'au văzut conferențiară plătînde, destul de tinerele, vorbind c'o gingășie plină de rezerve, interesînd și cucerînd un public pe care niște omoae nu izbuteau de cît să-l inveselească, în dauna lor.

Pentru a domina publicul, mai întăi de toate, trebuie să-l interesezi. Il poți interesa în mai multe chipuri:

Infătoșarea conferențiară nu-i străină de puterea de atențiune pe care-o deșteaptă. Infătoșarea trebuie

să fie plăcută, pentru a trezi o inconștientă simpatie, înainte de toate. Termenului „plăcut“ nu trebuie să i se dea alt înțeles de cât înțelesul ce-l are. Toate femeile, afară de foarte rari excepții, au facultatea de a-și face fizionomia plăcută. Unele n'au nevoie de multă trudă. Altele, mai puțin înzestrate, se vor sili să cultive în iele sentimentele favorabile sănătății care dă feței celei mai neregulate un soi de majestate senină, producătoare de o simpatie spontană.

Tăria sufletească, pe lângă convingere, îmbracă și iea fizionomia cu-n farmec riguros, înse cu totul atrăgător.

Mobilitatea trăsăturilor cari exprimă cugetarea pe care o traduce cuvântul, ie de asemeni motivul unui interes sigur de care auditorul se simte plăcut pătruns.

Rolul ținutei, am zice rolul toaletei, nu-i mai puțin însemnat. Femeile își dau samă că masculinizându-și silueta sau croindu-și hainele bărbătește, nu vor avea să câștige nimic. Conferențiară nu trebuie să se iee după rătăcirile înaintașelor iei, cari păreau a se sili să ascundă aparențele sexului a cărui apărare o luau. Conferențiară trebuie să rămte femeie: bine înțeles nu păpușă. După mijloacele ce le are, conferențiară va arăta o eleganță sobră sau o simplitate decentă, cuviincioasă. Nimic din înfățișarea iei înse nu va descoperi o cochetărie ușuratecă, o excentricitate sau exagerarea disprețului pentru împodobire. Într'un cuvânt, exteriorul conferențiarăi va trebui să prezinte o armonie, la urma urmei foarte lesnicioasă

de realizat de ori-ce femei care tinde cu seriozitate la asta.

O condiție foarte esențială, poate cea mai de samă ieste farmecul vocii. Încă o chestie de studiu și de voință. Afară de vre-un vițiu organic, toate cusurile vocii se pot îndrepta: Intonarea prea aspră poate fi mlădiată. Răgușala, îndulcită. Pițigăiala, scoborită. Intreg organul vocii, printr'o muncă inteligentă se poate prea bine disciplina. Femeile cari nu pun pe calitatea vocii lor mare preț, foarte rău fac.

Femeea care vorbește în public trebuie mai întâi să se impue prin farmec, prin farmecul care, lucrînd asupra auditorului, va crea o dispoziție înclinată spre bună-voință chiar la asistenții cei mai crîncen înverșunați.

Repetăm, farmecul nu constă în urmărirea unei seduceri sentimentale. Ci în acea atragere menită a stabili între conferențiară și cei veniți s'o asculte o legătură simpatică, al cărei efect va fi să hotărască pe cei veniți, să-i hotărască s'o asculte fără opuse precugetări.

Frumuseța glasului fără îndoială nu ie de-ajuns pentru a atrage atenția și-a cîștiga încrederea. Mai trebuie ca glasul să nu servească drept vehicul unor fraze trunchiate, unor cuvinte gingăvite sau lamentabil bolborosite.

Studiul dicțiunii, în educația fetelor, se impune acum cu totul din alt din punct de vedere de cît acel al artei dramatice. Și procedeele nu trebuie să fie exact aceleași. Metoda inițială pentru emisiunea

vocei poate să rămte. Dar numai la atit se va mărgini asemnarea mijloacelor. Emfaza, pompa dramatică, emoția artificială, cari fac încă parte din inițierea fetelor cari se destinează artei Thaliei sau Melpomenei, vor fi cu totul ignorate de cătră conferențierele actuale.

Conferențierele actuale vor avea să-și îngrijască frumuseța vocii, limpezimea articulărei, lesniciunea vorbirei, cu alte cuvinte vor căuta să capete o siguranță în potriua a ceea ce în mod familiar numim „bombănire“. Pentru-că asemenea accident, nu numai c'ar provoca un rizilic lipsit de ori-ce menajament, din partea unor asistenți, asemenea semn de neaprobare ar avea darul să zăpăcească pe conferențiere, să le ripească ori-ce mijloc de-a ieși cu bine la capăt. In cazul acesta nu va mai fi vorba de *dominarea publicului*, ci doar de înduioșarea-i cu ori-ce chip.

Femeile cari îmbrățișază cariera de conferențiere nu trebuie să-și facă iluzii. Publicul, după chipul în care te pricepi a i te face plăcut, ie sau un mieluşel, sau o fiară. Publicul are zeflemele cumplite și împotriviri crunte, știind tot o dată să arate o supunere înduioșetoare de-a urmări pe purtătoarele de cuvint cari se pricep să-l intereseze. Cucerit de efluviile simpatice cari purced ce la un orator, publicul ie gata să-l urmărească pretutindenii unde oratorului i-ar plăcea să-l conducă, chiar dacă publicul și-ar da samă că drumul pe care a apucat nu ie tocmai acela pe care iera hotărît să-l urmeze. Primul efect al domnării acesta ie.

EPOCA ACTUALĂ ȘI PROSELITIZMUL

Am văzut cari sînt mijloacele inițiale de-a atrage atenția publicului și de-a putea exercita un felu de dominare asupra lui. Stăruința conferențierei nu se va mărgini înse numai la asta. Pentru-că nu-i de-ajuns numai de-a creea o mișcare: mișcarea trebuie de făcut să dureze.

Conferențierea nu va uita că vreme de îndelungați ani a dăinuit un sentiment de neîncredere față de tot ce se referea la amestecul femeii în chestiile cari se refereau exclusiv la domeniul în care se căuta ca femeia să fie restrînsă. Conferențierea își va da samă că lipsa de încredere din toate spiritele încă n'a dispărut. Mulți oameni încă sînt copleșiți de principii vechi, neadmițînd că femeile ar putea și iele delibera în niște chestii socotite ca serioase. Asemenea oameni, chiar cînd sînt de bună credință, cu greu se vor lepăda de-o părere care le-a dominat toată viața.

Sînt ieară-și oameni cari, trăind prea departe de mișcarea de emancipare pentru a-i fi putut urmări fazele, n'au putut să fie în stare a constata rezultatele acestei mișcări. Mulți dintre aceștia fac caz încă de-un nesocotit amor propriu, ca să nu se lese convinși de-o persoană dintr'un sex declarat de dîșii ca slab. Printre acești oameni sînt unii, cari, bucu-roși să împărtășască opiniile expuse de cătră un bărbat, vor șovăi să le îmbrățișeze dacă aceste opinii ar fi expuse de o femeie. Aceștia își inchipuesc că cel mai simplu amor propriu le poruncește să se împotrivescă la sugestiile izvorite din niște afirmări feminine. Și vor crede c'ar da dovadă de slăbiciune dacă nu s'ar arăta ca împotriviți și dacă nu și-ar arăta superioritatea prin indiferența atitudinii lor.

Femeile nu trebuie să-și facă închipuiri: rolul celor cari iau cuvîntul în public, ie greu. Pentru-că afară de anevoințele despre cari am vorbit, mai sînt și altele, tot atît de reale, cari obligă pe femei să desfășure o virtuozitate care de la oratorii masculini nu se cere. Femeile au nevoie să-și însușască o documentare cît mai deplină, referitoare la subiectul pe care-l tratează. Asta nu numai pentru gloria lor particulară, ci pentru cea a întregului partid, încă.

Se întîmplă ori-cînd ca un orator, strîns cu ușa, să aibă o lipsă de memorie sau să se afle în fața unei întrebări la care, din lipsa unei documentări speciale, să nu poată răspunde. Ce urmează de-aici? Un oare-care discredite pentru știința *sa*, pentru cunoștințele-*i* personale. Și atît. Dacă pentru o femeie s'ar prezenta un asemenea caz, dacă femeia n'ar putea riposta cu șart la ori-ce, dacă ar da dovadă de neștiință în fața unei chestii anume puse să o încurce, nu știința *sa*, ci știința feminină, *asta* va suferi o știrbire. Despre bărbat se va zice: *Cutare*, nu-i tare. Sau, *Cutare* ieste un ignorant. Cînd va fi înse în cauză o femeie, lumea se va grăbi să zică: *Femeile* sînt niște ignorante. Pe lingă asemenea afirmare mai adăogîndu-se niște considerații cu mult mai jignitoare, nu numai față de cea la care poate s'ar referi, ci față de întreg sexul său, în de obște.

Femeii care ia cuvîntul în public îi incumbă astfel o responsabilitate necunoscută oratorilor masculini. Așa-că, ori-care ar fi chestia ce-ar trata-o, ori-cît de familiară i-ar fi, femeia nu va trebui să

lese nimica la întâmplare. Dînsa se va sili s'o cunoască sub toate fețele, ca să poată răspunde la toate întimpinările. Să poată da la nevoie toate lămuririle ce i s'ar mai putea cere.

Printre talentele pe cari conferențiară devotată proselitizmului cată a urmări să le aibă, trebuie să pomenim mai cu samă arta de-a susține o controversă. Controversa, în asemenea caz, va fi privită ca un soi de luptă intelectuală, în care două păreri opuse se combat, prezentînd fie-care argumentele părute mai proprii ca să iasă izbînditoare. Controversa mai poate fi examenul contradictoriu al unei chestii. Controversa se razimă înse întotdeauna pe punerea la îndoială a părerei spuse mai înainte.

În conferințele contradictorii, prezentate de o femeie, controversa ie totdeauna, aproape totdeauna de temut. Controversa, cu toate astea, poate da roade bune. Rezultînd une-ori de la spirite cari, înainte de a se devota unei cauze, doresc să fie luminate. Dacă izbutim să facem să încolțască în iele o convingere, asemenea spirite vor deveni un puternic auxiliar pentru proselitism.

Femeea care rivnește să cultive arta atît de prețioasă a controverselor va trebui mai cu samă să se aprovizioneze cu sînge rece. Se știe că asta-i întimpinarea de altminteri curat imaginară, întimpinarea ce se aduce atît de ușuratec, cu referire la întrunirile feminine, parlamentare. Femeile ar putea cu cruzime replica, punînd sub ochii detractorilor dările de samă a multor adunări masculine, al căror

scop social, cu totul grav, s'ar fi cuvenit să le asigură seninătatea. Va fi înse cu mult, cu mult mai vrednic să se răspundă printr'o atitudine care să fie tot o dată și o pildă, și-o lecție.

Femeea care vrea să tacă proseliți va trebui, mai întâi, să-și facă o lege de a nu se depărta nici o dată de la cea mai mare urbanitate. Femeea va lăsa contradicțiilor ei păcatul unor intempestive îndrjiri Menținându-și răspunsurile în formele celei mai stricte curteniri. Dacă va putea răsturna argumentele producând un fapt, femeea nu va șovăi. În privința asta ie nevoe ieară-și de-o recomandare de căpetenie: înainte de a se prezenta în fața publicului, conferențiară care dorește să convingă se va documenta cît mai mult asupra subiectului ce și-a propus să-l dezbătă. Va fi neapărat să-și cultive memoria așa dar, ca să poată răspunde la prima solicitare.

Memoria, la izbînda conferințelor cuprinde un mare loc, mai cu samă a conferențiarilor. Memoria ajută pe conferențiar, mai ales cînd ie vorba de arătat un fapt, sau cînd ie nevoe de o dată. Memoria mai poate fi conferențiarilor foarte prețioasă cînd le îngădue să reproducă o frază spusă cînd-va de adversar, frază care ar dovedi o contradicere cu ceea ce a ajuns să susție.

Memoria înlesnește replica însfirșit și inchide adesea discuția în favoarea aceluia dintre adversari care a putut să găsească în iea un fapt doveditor sau un răspuns, care nu se putea să nu fie admis. Memoria prea lesnicioasă cu toate așteea ascunde curse

in cari prea adesea cad oratorii cari nu se păzesc cu băgare de samă de iele. Mai întâi, repetările.

De netăgăduit că ori-ce situație asemănătoare cu cea prezentă, dacă-i prilejul unei amintiri, ne ispitește s'o repetăm. Conferențierele prea tinere sînt scutite de-aseenea cusur, cel puțin cît s'atinge de reminiscentele personale. Conferențierele mai cu experiență înse și în vrîstă vor trebui să se ferească de primejdia asta. Trăite de iele sau trăite de alții, împrejurările cari se impun memoriei lor cu prilejul unei intreruperi sau a unui întimplător fapt, nu trebuie să facă obiectul unei menționări de cît cînd vor fi cu totul inedite, aceste împrejurări.

Altă primejdie ie aceea care purcede din inclinarea de-a povesti fapte vechi sau de-a repeta vechituri. Atragerea de căpetenie, care ieste noutatea ideii, ie cu mult redusă prin asta, și-n dauna atenției ce cată a se da persoanei care vorbește.

Memoria nu trebuie așa dar să slujască de cît să asigure fidelitatea amintirilor documentare. În privința asta va fi un auxiliar cu adevărat însemnat, fiindcă ne va scuti de multe greșeli.

Vom repeta: greșala care pare de iertat la bărbat, la femei va fi privită ca ușurătate de minte. Și va fi de-ajuns ca o conferențiară să fi săvirșit numai o greșală pentru ca toate afirmările iei să fie puse la îndoială, îndoială care se formulează cele mai adesea c'o indulgență mai jignitoare de cît o agresiune verbală.

Aceste observații se aplică și la discursurile oficiale, și la simplele intruniri oratorice. Acestea din urmă,

firește, n'au cu toatele aceeași infățișare și nu trebuie tratate la fel. Conferința oficială, care-ar putea să fie privită ca o manifestare parlamentară, se adresează aproape totdeauna unui public însufletit de acelaș ideal, dar pe care interese diferite îl preocupă.

Prin cuvîntul *diferite* nu voim să exprimăm niște sentimente opuse, ci ne referim la năzuințele la cari ține mai cu deosebire fie-care din noi. Cele mai adesea se-ntîmplă ca aceeași dorință să sintetizeze toate aceste năzuinți cari au în vedere atitea scopuri. Ideea Dominantă ie înse pururea una și slujește de legătură tuturor celorlalte urmăriri.

„Ideea Dominantă, zice un vechiu filosof, față de dorințele cari atîrnă de iea, ie ca și inelul care întrunește diferitele chei, ale unei și aceleeași case. Fie-care din aceste chei deschide o anumită ușă, dar fie-care ușă atîrnă de-o cameră care, și iea, alcătuște unul din elementele casei. Intrunirea cheilor în cercul cel strîmt al inelului, dă posibilitate celui ce posedă această verigă de chei, să cerceteze toate ungherile locuinței, într'un timp foarte scurt. Ceea ce n'ar putea să facă, dacă ar trebui să se apuce să umble după fie-care chee“.

Ușile progresului, cari deschid toate părțile clădirii emancipărei, au și iele cheile lor. Mijloacele, cari sînt cu toatele sub atîrnarea Ideei-Dominante. Fie-care din aceste mijloace înse trebuie discutat și a parte admis. De aceea, pe lingă conferința oficială se alătură mereu altele, din cari unele nu-s drept vorbind alt-ce-va de cit niște întruniri, în cursul că-

roră doar se schimbă păreri. Pentru ca aceste păreri să se prefacă în corp, pentru ca iele să se prefacă în reclamații, în afirmări sau în constatări, firește că-i nevoie ca părerile să fie îmbrăcate cu aparențele pe cari cuvîntul le-o dă. În aceste întruniri auzim une-ori revelații, cari nu rămîn de cit să fie formulate cu-ndăminare, ca să fie cit se poate de interesante.

Se-ntîmplă une-ori ca niște femei, puțin familiarizate cu vorbirea în public, să dea la lumină cazuri, încă necunoscute, de îndurerări sociale sau de mizerii morale, cășunate de-un abuz care s'ar cuveni să fie grabnic stărpit. De nouă ori din zece, ca să nu zicem totdeauna, asemenea arătări nu mișcă pe nimeni, fiind făcute cu toatele pe-un ton din cale-afară de exaltat, c'o puzderie de amănunțimi cari le fac și confuze, și uricioase. Vie înse o femeie deprinsă cu vorba, care să fie izbită de folosul ce s'ar putea trage din asemenea destăinuiri, vie iea să le spue într'o limbă corectă, lipsită de ură, vie iea să spue tot ce s'a povestit fără alt efect de cit indiferența, și vom vedea luarea aminte înviorată, licăriri de milă scînteind în ochii odinioară atît de posomorîți, iar inimile le vom vedea cuprinse de altruism.

Am spus că declarațiile conferințierei trebuie să fie de cea mai mare urbanitate dictate. Și că, în cazuri de controversă, replicile conferințierei trebuie totdeauna să fie pline de-o mare delicatețe. Sînt înse împrejurări cînd în fața unui contrazicător de rea credință trebuie să te ridici și să-l pui cu rigoare la locul lui. Chipul acesta de procedare dă minunate rezultate, eu condiția să fie lipsit de ori-ce reală minie.

40

Iritarea ieste cel mai mare vrăjmaș al discuției. Iritarea pune persoana care-o resimte în stare de inferioritate vădită. Și dacă adversarul va fi tot atita de iritat, controversa va degenera iute într'un nevrednic conflict, care va rîpi luptei oratorice orice interes.

Nu trebuie să uităm de asemenea faptul că femeea n'are dreptul să lovească în cauza iei, lăsînd-o terfelită de vulgaritățile unei discuții care-ar putea să fie calificată dispută.

Purtătoarea de cuvînt, modernă, ieste deținătoarea unui patrimoniu considerabil. Iea capitalizază cugețările liberatoare, cari, de-ndelungate veacuri, dormeau în adîncul unor suflete ancestrale. Purtătoarea de cuvînt modernă nu trebuie să risipească aceste cugețări în cuvinte fără folos, cari n'ar putea de cît să întărească legenda referitoare la ușurătatea sexului său. Purtătoarea de cuvînt modernă se va învrednici să dovedească, că se pricepe să împărecheze cu sensibilitatea, virilitatea. Fermitatea, cu duiosiea. Și că, așa, se pricepe să fie colaboratoarea, une-ori călăuza bărbatului.

SPRE APĂRARE

Pe lângă conferențiară, ale cărei calități de dorit să le aibă le-am înșirat, pe lângă buna sămănătoare, care își devotează viața cultivării și propagării ideii, sînt o mulțime de femei pe cari împrejurările vieții sau înclinarea obicinuitelor lor preocupări, le țin departe de ori-ce dezbateri. Multe din iele, cari surid la stăruința sursurilor lor spre emancipare, pentru că le înțeleg rău. Iear altele, destul de inteligente, după încredințarea celor ce le cunosc, cari ridiculizază sau blamează această stăruință, privind-o ca o zadarnică cheltuire de energie. Pentru aceste femei cuvîntul „feminist“ nu reprezintă de cît o revoltă copilărească sau răzvrătire, care nu poate avea nici o binefăcătoare urmare.

Printre asemenea femei, trebuie să punem mai întâi pe cele fericite, pe cele pe cari viața le-a copleșit cu favoruri și cari strigă în chip naiv: „Dar totul ieste cum nu se poate mai bine. De ce să vrei să modifici o stare minunată de lucruri“.

Mai sînt femei cari se grăbesc să adauge cu nesocotință: „Ieste deplorabil să schimbi organizarea socială de a-zi care rezumează fericirea pentru femei: bărbatul cîștigă și-și asumează toate grijile referitoare la daraverile comunității. Asta-i și ieste treaba în căsnicie. Treaba femeii ieste să cheltuiască și să trăiască fără de grijă, sub ocrotirea bărbatului, care răspunde de toate.“

Sînt și leneșe, pentru cari inițierea ar reprezenta atîta trudă, în cît acestea preferă să zică: „Ah, ieu nu vreau să mă ocup cu nimica din toate astea. Neapărat, organizarea socială, cît se atinge de femei, ie departe de-a fi desăvîrșită. Dar ie mai puțin plictisitor de a-i îndura micile neajunsuri, de cît ar fi să-ți atragi necazurile inerente situației de îndreptătoare de rele“.

Mai vedem timide, fricoase, cari se tem mai presus de ori-ce, de ceea ce ar fi să le facă să iasă din rezerva lor egoistă. Astea n'au destul de aspre cuvinte pentru a stigmatiza, a înfiera atitudinea celor pe cari iele le privesc ca omoae, cari nu se tem să se amestece în atribuțiile bărbaților. Cum cred, că nu se cade, și cele pline de prejudecăți.

Toate aceste femei sînt cele informate rău, vom zice și cele egoiste cari, din nepăsare, ignoranță sau teamă, găsesc să se țină departe de-o mișcare, din care cred că nu vor avea să tragă nici o dată nici un folos. Asupra acestora, nu o dată, altruismul, atît de neted nesocotit, se răzbună cumplit.

Femeile fericite cari, fără să binevoiască să arunce o privire blajină asupra celor cari gem într'o stare păcătoasă, cășunată de stricăciunile unui bărbat sau de greutățile unei izolări fără apărare, declară că totul ie cum nu se poate mai bine în cea mai bună din lumile cu putință, fiind-că iele n'au altă grijă de cît să cheltuiască cu nesinchisală banii cîștigați de bărbat, aceste femei se găsesc adesea, prin peirea bărbatului sau printr'o ruină de care iele nu sînt străine, se găsesc reduse să intre în arena în care femeea luptă, pentru dobîndirea unor drepturi cari să-i chezășuiască siguranța vieții sale materiale. Atunci, femeile „fericite“, răsfățatele, vor înțelege, prea tîrziu, că viața nu-i pentru fie-care o cale netedă presărată cu flori. Și neexperiența le va pune într'o inferioritate vădită față de cele pe cari iele le-au ignorat cu dispreț.

— CLUJ —

Femeile „fericite” vor fi mai rău înarmate de cît surorile lor de petrecere și noroc, cari își părăsesc plăcerile une-ori ca să ajute pe cele dezmoștenite, ale căror revendicări le susțin. Acestea cunosc ce limbă trebuie să vorbească spre a fi ascultate. Cunosc cuvintele ce trebuiesc spuse pentru a cere socoteală de o deplorabilă stare de lucruri. Cuvintele de rostite pentru schimbarea acestei stări. Pe aceste femei nefericirea poate să le atingă. Iele, cari au fost susținătoarele celor apăsate, cunosc la ce inimi trebuie să alerge pentru a dobîndi ajutorul moral și asistența materială, sub forma de povește practice și de muncă după puterile lor.

Fericitele de odinioară, care se complăceau atît de egoist în șubreda lor fericire, sînt de două ori de plîns. De parțialitatea sau de mutizmul legilor sufăr și iele la rîndul lor. Dar li-i cu neputință să crîcnească ce-va. Lipsa de informații nu le dă dreptul, nu le îngăduie să se aventureze pe o cale necunoscută.

Trîndavele, dacă toanele soartei le va sili să ieasă din apatia lor obicinuită, astea vor regreta amar că nu s'au înrolat în cohorta celor pe cari le numeau îndreptătoare de rele. Aceste rele, cari le-au lăsat indiferente, cînd loveau numai pe alții, li se vor părea cumplite de tot, cînd le vor atinge pe iele și vor deplînge nesimțirea ce-au arătat, cînd le-ar fi fost atît de lesne să se inițieze progresiv în niște chestii a căror însemnătate avea să se traducă pentru iele într'o necesitate vitală.

Cît despre fricoase și despre cele pe cari prejudecățile

517.805

le-au ținut departe de ori-ce manifestare verbală, astea se vor găsi constrinse, la vremuri grele, să între în rîndurile celor a căror stăruință au blamat-o atît de mult.

Toate aceste femei, toate aceste indiferente cari, lovite de o soartă dușmană, vor avea să intre cu totul dezarmate în luptă, mijloace de apărare vor putea să găscă foarte degrabă. Le va fi de-ajuns să cultive arta vorbirii, din punctul de vedere al revendicărilor ce vor avea de dat la iveală. Și se vor familiariza cu atît mai iute cu preceptele ce comportă această artă, cu cît învățătura lor mai întinsă va fi. Afară de oare-cari excepții, aceste femei nu vor căuta să capete elocvența, la care nu toate vor putea să ajungă. Vor căuta să spue limpede, fără fraze lungi, fără paranteze, fără sfială, cît mai deslușit, ceea ce li se va părea de dorit să dobîndească cît s'atinge de îmbunătățirea stărei în care au căzut și în care se află.

Aceste femei vor asista cu interes la toate ședințele în cari se va trata vre-un subiect în stare să le intereseze. Vor face, fără falsă rușine, observațiile ce vor socoti. La nevoie își vor susține părerile lor. Și dacă, care-va va face-o cu-nlesnire și cu o inclinare vădită spre elocvență, nu va sta la cumpene de-a intra în falanga conferențierilor. În apărarea drepturilor lor proprii, ca și a celorlalte femei, aceste femei vor găsi o îndeletnicire pe care vieța lor anterioară nu le-a învrednicit să o aibă.

Femeile pe cari le-am denumit ignocrante, cari nu și cunosc dreptul lor, din altă clasă socială fac parte.

Astea sînt gospodinele, muncitoarele cari, copleșite de grijile soartei lor și a familiei lor, n'au avut nici o dată prilejul să se inițieze în îmbunătățirile la cari mai cu samă iele s'ar fi cuvenit să se aștepte. O educație restrinsă, o instrucție nedeplină le-au pregătit rău ca să poată avea o judecată solidă. Femeile astea nu sînt mulțamite de soarta lor, dar o îndură fără să zică ce-va, fiind-că nu-și inchipue, sau își inchipue rău, cum ar putea s'o facă să dispară, constatarea nefericirii lor.

Asemenea femei au crescut la școala pasivității. Și nu văd alt-ce-va de dorit de cît vieța de muncă de-afară, complicată cu munca din casă și cu grija de-a face cuibul gospodăriei cît mai confortabil, cît mai îndăminos. Femeile astea știu că acestei abnegații de sine iele își jertfesc tinereța, își jertfesc plăcerile ce ar fi putut să le aibă, și că această muncă neîntreruptă le zdruncină sănătatea și le face să îmbătrinească înainte de vreme. Dar femeile astea gîndesc puțin. Și dacă o reculegere le arată sarcina ne-ntreruptă ce le așteaptă, iele dau din umeri și ridică capul : „Așa ne-a fost dat, zic iele în limba lor cea simplă. Ce putem face : fie-care cu partea lui“. Femeile ce se resemnează ast-feliu nu sînt cele mai de plins, negreșit.

Sînt alte femei pentru cari, dacă nu-i întreruptă de nici o luare, truda zilnică ajunge o misiune prea grea. Rău instruite asupra drepturilor lor, nu cutează a le revendica. Acestea se sustrag de la datorie, fug de muncă și de nevoi, dezertează cum dezertează soldații din fața unor vrăjmași. Și astea-s acelea cari

merită induioșarea cu-adevărat. Pentru-că neexperiența, lipsa lor de mijloace, le fac să adopte o viață nevrednică, cu puțin de tot mai lesnicioasă de cit viața de mai nainte, dar plină de primejdii și de păcătoșenii morale. Adăugându-se și mizeria materială, de multe ori, aceste femei ajung rătăcitoarele vieții, niște epave de cari te cuprinde jalea și pe cari nu te poți împiedica să le întinzi o mână de ajutor, să se ridice din starea în care se află.

Toate aceste femei sufăr din pricina ignoranței lor. Cu toate astea, cele din clasa lor, cari apucă să-și dea samă de drepturile lor sociale și de datoriile lor, scapă și de resemnarea dobitocească a unora, și de revolta altora, de prisos. Fără să părăsască munca de-afară sau din casă ce li se cere, iele tind a-și lărgi orizontul. Din pricină că lor căminul li-i drag, le place să-l vadă cit mai atrăgător și mai vrednic, pe capul familiei să-l ție cit mai mult lingă iel. Și fiind-că vreau să procure copiilor lor bucurii pe cari iele-s hotărâte să nu le cunoască, vedem niște tinere femei așezându-se într'un colț al salei de întrunire cu-n copil la sin și cu altul în poale. Să nu se se creadă cum-va că aceste femei și-ar lăsa-n părăsire gospodăria. Din potrivă iele sînt cele mai active, mai devotate, pentru-că iele nu-și vor revendica drepturile de cit pe baza unor datorii împlinite, cari vor și da tărie cuvîntului lor.

Mișcarea feministă a creat un curent de egalitate care înaintea iscării sale n'a existat. Atitea femei, răzgîtate prin nașterea lor, răsfațate de soartă, au

luat în mină cauza lucrătoarei, în cît lucrătorea nu se mai simte acum izolată într'o stare pe care numai iea cu tovarășele iei ar cunoaște-o.

Pe de altă parte, nevoea de documentare, care a făcut pe feministele din ori-ce stare să stea cu lucrătorele îndelung la taifas, cu lucrătorele a căror valoare socială căutau s'o înalțe, a adus între iele un soi de intimitate, datorită cunoașterii valorii reciproce.

Trebuința unui ajutor, care să consista pe de-o parte în aștetarea unei ameliorări, iar pe de alta în observarea unor învățăminte cari ar fi putut să aducă ameliorarea, a făcut mult mai mult pentru apropierea castelor de cît veacuri întregi de îndemn în favoarea unui sentiment, care nu putea fi de cît artificial, fiind-că purcedea din diferite izvoare. O idee de ocrotire binevoitoare, condescendentă, îl caracteriza dintr'o parte: din alta o recunoștință greafată pe servilitate și umilință constitua acest sentiment aproape invariabil. Intrunirile oratorice au combinat aceste două sentimente, de condescendență și servilitate, în unul singur: sentimentul de solidaritate.

Lucrătorea a înțeles că apărînd cauza muncitoarelor, marea doamnă, se libera și iea de un jug devenit prea apăsător. Marea doamnă, la rîndul iei, se solidarizază cu gospodina ca să capete la viața socială aceleași drepturi. Ceea-ce cere marea doamnă pentru muncitoare, libertățile și drepturile pe cari le revendică pentru iele, vor libera-o și pe dînsa de atîtea constrîngeri legale, atît de nenorocite adesea

pentru conservarea avutului său. Dreptul acordat femeilor de a-și încasa salariul singure ieie, fără amestecul bărbatului, fu, pentru deținătoarele de mari averi, mari risipitoare în același timp, zorile unei așteptări legitime, dacă ie vorba de-așa ce-va.

În ziua în care o militantă, dispărută acum, prin virtutea cuvintului său, dobîndi această favoare, ca femeia să dispue de avutul său, favoare care pentru marea mulțime trecu neobservată, în ziua aceea elocvența feminină cîștigă una din cele mai frumoase izbînzii. Pentru-că datorită unei asemenea legi, femeia nu se mai teme să-și vadă rodul zilelor sale de muncă scăpîndu-i din mîni, și nu mai tremură pentru udătura hebdomadară a scump sălașului ie.

Pentru toate femeile societății, din ori-ce clasă ar face parte, ie dar un adînc interes să cultive arta vorbirei. Unele se vor sluji de această artă pentru a-și întări rolul lor de mijlocitoare. Altele vor vorbi pentru ieie chiar sau pentru acele din surorile lor ale căror mizerii le-au înduioșat. Unele vor putea să aducă întîmpinări cari să lumineze discuția sau s'o îndrumeze pe calea cea dreaptă.

De-un singur lucru fie-care din femeile acestea trebuie să fie incredințată: Vorbînd pentru ieia, sau după întipărirea ieie personală, ieia va prileji cugetări cari vor căuta să atragă spiritele, și unele spirite, mai accesibile la cucerirea morală, își vor face o datorie, cugetările acestea să le admită.

Nu voim să spunem, că femeile ar fi mai infailibile de cît bărbații. Dar dacă din noianul ideilor emise, una singură ar putea să slujască la îmbunătățirea soartei femeiei, ziua în care această idee va fi fost enunțată, va putea să fie însemnată c'o piatră albă.

CONFERINȚA INSTRUCTIVĂ

Unul din multele mijloace pe cari le are la îndemână femeea pentru a instrui și interesa pe contemporanii ei cu ajutorul cuvintului, ie conferința cari îmbracă forma de *cozerie*. Această conferință nu mai ie, ca cea despre care am vorbit în capitolele din urmă, nu mai ie o manifestare oratorică, ne-deosebindu-se de discurs de cit prin facultatea ce-o au ascultătorii de a-și exprima opinia lor sau de-a cere oare-cari lămuriri. Această conferință, cozeriea, nu mai ie un șir de exhortări de apărare sau o lecție de drept, în măsură să facă pe femei să priceapă cari sint limitele libertăților ce le pot cere, fără a călca echitatea și bunul simț. Asemenea conferinți, într'adevăr, sint foarte aproape de discurs, de la care adoptă une-ori tonul pompos și dezvoltările oratorice. Afară de deosebirea care marchează calitatea elocvenței, alt-ce-va mai deosebește conferința instructivă de conferința-discurs.

Conferința discurs ieste totdeauna menită să ne insufle un feliu de-a vedea. Și dezvoltările oratorice pe cari le presupune sint desfășurate cu intenția hotărîită de a convinge, de a încredința, de-a mișca.

Conferința instructivă ieste o lecție publică, care îmbracă forma familiară, fără să înlătore meșteșugirea limbei care, se înțelege, nu trebuie nici o dată să înceteze de-a fi potrivită cu mentalitatea auditorilor.

În mare parte acesta-i succesul multor conferințiere. Acestea știu să dozeze, să potrivească suma de intelectualitate ce trebuie s'o reverse, ținînd samă de capacitățile respective ale celor ce le ascultă.

Conferințele instructive, în opunerea cu cele despre cari vorbim în capitolele din urmă, sînt în de obște frecventate de-un public amestecat. Celelalte nu adună de cît niște adepți de sex feminin. Și-n mijlocul unor nuanțe variate de fuste de abiea cite-va vestimente bărbătești vedem amestecîndu-și tărcătura lor mohorîtă.

Conferințele instructive nu tratează numai și numai un subiect feminist, cel puțin cea mai mare parte din timp. De aceea iele interesază tot atît de mult pe femei, pe bărbați și copii. Trebuie să adăogăm că asemenea conferinți, cît se atinge de rezultat, pot să fie un minunat mijloc de propagandă. Ca să aibă înse succes, subiectul trebuie schițat cu cea mai delicată artă. Femeilor cari vin la asemenea conferinți ca să-și odihnească spiritul sau să iee cunoștință fără trudă de lucruri pe cari nu le cunosc prea bine, nu le place să se găsească în fața unor probleme sociale. Aceste femei socotesc, și nu fără dreptate, că ieste timp pentru toate. Și vor fi gata să protesteze că la mijloc ieste înșelăciune: una ie eticheta și alta marfa. Așa-că cursa, dacă ie cursă, trebuie întinsă cu mare meșteșug și să fie atît de bine ascunsă sub flori, în cît să fie cu neputință de descoperit, de recunoscut, nici vorbă, cînd ar fi să se simtă.

Asemenea viclenie poate să îmbrace mai multe

forme: Anecdota ieste una din formele cele mai atrăgătoare. Afară de îndămînarea ce-o are o conferințiară de a-și invrista cozeriea c'o istorioară sau două, menite să atragă atenția și să preîntimpine obosala, ieste totdeauna mai lesne de a prezenta o idee sub formă anecdotică de cit sub formă didactică. Cu un public care vine numai să se distreze, nu-i nici o dată rău de-a ținea și de spiritul obicinuit samă.

Auditorii, s'a repetat adesea, sînt niște mari copii pe cari trebuie, în acelaș timp, să-i și interesezi, și să-i faci să petreacă. Mai trebuie să ne gîndim la diversitatea mentalităților cari alcătuesc o mulțime, pe care trebuie s'o încîntăm prin varietatea schițurilor.

Alt mijloc delicat de a ciștiga atenția asistenților și de a-i face, fără să bage de samă, să-și dee o părere care i-ar putea duce unde dorești, ieste repetarea unui cuvînt, unei zicale celebre. Dar zicătoarea, ca și anecdota, va trebui aleasă cu îngrijire, ca să nu se poată descoperi nici o rezervă mintală în ie. Pentru că atunci zicătoarea nu va mai avea efectul dorit.

Subiectul conferinței, negreșit, va fi luat totdeauna dintre acele cari s'ar acorda mai bine cu preocupările publicului la care te adresezi. Sînt conferinți cari, în unele cartiere au un mare succes, pe cînd în alte părți sînt cu răceală primite. Această parțială neizbindă, aproape totdeauna, ie de imputat conferințierei, care nu s'a priceput să adapteze obiectul studiului său cu sentimentele sau părerile publicului ascultător. Urmează oare că trebuie să ne supunem slugărnițe gustului asistenților, că trebuie să întreținem

pe asistenți numai cu lucruri familiare lor? Fără îndoială că nu. Ar fi să se înțeleagă rău misiunea instructivă pe care ne-o asumăm. Dar ie neîndămnă-tec de-a alege subiecte a căror înțelegere să fie prea grea, sau subiecte cari să nu prezinte de cît o noutate restrînsă. Publicul care vine să asculte o conferință, vrea să audă ceea ce nu cunoaște sau cunoaște rău, din pricină că n'a avut timpul să se pue pe studiu.

Se va spune poate că anevoe se mai poate găsi ce-va nou, mai cu samă în chestiile relativ simple. Cu toate astea, gîndindu-ne bine, aproape totdeauna vom descoperi o parte a chestiei încă nepusă pe deplin în lumină.

Se mai întîmplă ca actualitatea să împospăteze succesul unui subiect care să n'aibă nimic prea nou. În asemenea caz, ie totdeauna o complicare de prevăzut, de temut o altă întorsătură, de avut în vedere un alt avantaj.

Sînt și fapte cari, împospătate și puse în legătură cu actualitatea pot sluji de urzală unei conferinți instructive.

Apoi partea anecdotică a istoriei sau științei, poate deveni o mină serioasă, mină pe care o conferențiară destoinică o va exploata pentru cel mai mare bine și cel mai real folos intelectual al celor cari o ascultă.

Conferențiară hotărîtă să se devoteze instruirii, tot o dată deșteptînd interes, trebuie să plece de la următorul principiu: Cea mai mare parte din cei cari vin să asculte o conferință, doresc să capete într'un

ceas rodul cercetărilor oratorului. Timpul, hărăzit altei munci, sau curat orînduirei plăcerilor lor, nu le îngăduie să se dedee iei singuri unor fructuoase lecturi.

Trebuie să mai ținem samă că nu toată lumea ie destul de bine pregătită, ca să poată face o selecțiune folositoare. Ascultătorii vor fi așa dar încîntați să găsească la conferință un rezultat, aflînd din gura conferințiarului, în scurt, ceea-ce, prin propria lor stăruință n'ar fi izbutit să-și apropie de cit în cine știe cit timp. De aceea, în conferința instructivă, nu-i nevoe să ne mărginim a repeta ceea-ce fie-care poate lesne ceti.

Femeea care își asumează sarcina să răspîndească știința sau să insufle unele noțiuni din morala de azi, nu trebuie să creadă că misiunea iei ie ușoară. Iea va avea să se documenteze nu numai asupra subiectului cu care va crede să întretie auditorul, ci și asupra celor *în legătură* cu acest subiect, mai ales. Ceea-ce, trebuie să ne dăm bine samă, cere un timp destul de îndelungat, jertfit cercetărilor. Pentru-că, cite-o dată-i nevoe de răsfoit volume întregi, pentru a găsi un epizod așa zicînd inedit.

Se va spune că asemenea epizoade, nu sînt de cit frînturi de istorie. Conferința înse nu ie un curs. Iea nu trebuie să cuprindă nimic care să nu se poată mistui. Și cei cari iubesc acest soi de manifestări oratorice rar sînt pur și simplu niște învățați, erudiți.

Publicul care aleargă la conferinți se împarte în două, bine deosebite, categorii: Mondenii, și mai cu

samă mondeneie. Căror le place să capete cunoștinți. fără altă osteneală de cit să culeagă rodul muncii altora Muncitorii și muncitoarele. Pentru cari conferința literară, documentată, reprezintă un spectacol, mai serios de cit cinematograful, poate mai puțin atrăgător pentru ochi, dar mai ieftin, mai instructiv. Și unora și altora, adică ambelor categorii, le place să găsească la conferinți un feliu de sinteză a științei ce n'o posedă sau pe care o posedă prea artificial. De aceea conferința instructivă, față de cursurile serioase, trebuie să fie ceea ie esența de parfum față de parfumul adevărat.

Conferința instructivă ie un feliu de condensare a subiectului pe care-l tratezi. Și grija condensării trebuie de avut în vedere chiar și la enunțarea frazelor, cari trebuiesc să alcătuiască soiul acesta de cozerii. Frazele trebuie să fie atit de concise, ca să nu ostenească nici de cum pe ascultători. Conciziunea va îngădui de altminteri ca-n scurtul timp dedicat de obicei conferințelor să se debiteze mai multe idei. Exprimate în puține cuvinte ideile se vor înfige firește, în mintea ascultătorilor, mai lesne.

„Conciziunea, zice Jacques Irmin, în lucrarea sa „Cum să avem răspunsul lesnicios“, conciziunea ie arta de a-ți exprima pe deplin cugetarea, cu cit mai puține cuvinte. Conciziunea înbrățișază subiectul întreg și prezintă chestia sub o formă izbitoare, limpede, hotărîtă, pentru-că conciziunea are, în acelaș timp, și darul analizei și al sintezei. Deprinderea conciziunii constituie pentru vorbitori un adevărat ele-

ment de succes. Mai întâi, ceea-ce trebuie notat, mai întâi pentru că spiritele viguroase sînt puține. De cele mai multe ori ne găsim în fața unor mentalități plăpînde, cari anevoe vor îndura să-și ție prea mult încordată atenția“.

De altminteri stilul conferinței instructive va trebui să varieze. După publicul la care conferențiară se adresează. Și potrivit cu subiectul ales, alegerea termenilor se impune. Nu vrem să spunem prin asta că natura expresiilor trebuie să se acorde musai cu subiectul. Sînt date simple cari pot fi comentate în termeni eleganți, lirici chiar. Sînt și subiecte pompoase, cari nu pierd nimic din măreție cînd sînt tratate fără atita alegere, cu cuvinte drepte, dar fără solemnitatea cerută. Iscușința constă une-ori într'aceea, de-a creea un contrast între tema conferinței și natura termenilor ce-o înfrumusețază.

Vorbind de alegerea la care conferențiară va trebui să se oprească, vrem pur și simplu să arătăm cit ie de însemnat de-a vorbi fie-cărui public în limba pe care poate s'o înțeleagă mai bine. În unele medii o alegere deosebită de cuvinte rari va fi foarte apreciată. Această prețiozitate, aiurea, va fi privită ca, cu totul nesuferită. În schimb, o adunare de elegante profesioniste, simplitatea cuvintelor menite să meargă de-a dreptul la inima celor cari n'au obiceiul de-a reacționa împotriva sincerității impresiilor lor, simplitatea cuvintelor, o adunare de elegante o va găsi fără șic.

După cum vedem, cîmpul conferinței instructive ie vast. N'am vorbit aici despre cîmpul care se raportează la științele pedagogice. Cîmpul acesta aparține numai unei singure categorii, care cere protagoniste specializate în cunoștințele ce vor avea de dezvoltat în fața unui public pregătit anume să le-nțeleagă. Și pentru aceste protagoniste înse, ca și pentru celelalte, studiul vorbirei ieste neapărat.

Nu-i de-ajuns să știi lucruri interesante, pe cari să le fi adunat într'o impecabilă formă. Mai trebuie ca, cei cari vor asculta dezvoltările, să le poată asculta fără obosală, nici plictisală. Dacă vocea conferențierei va fi rău cultivată, dacă dicțiunea iei va fi defectuoasă, conferențierea își va pierde răpede autoritatea asupra auditorului iei. Dacă perioadele îi vor fi prea lungi, atenția fără îndoială va suferi: auditorul va prinde să se gîndească aiurea, la alt-ce-va. În sfîrșit, și asta-i de cea mai mare însemnătate: Dacă cuprinsul discursului nu va fi în armonie cu titlul, va deștepta o nemulțămire, care lesne se va putea preface în ostilitate.

Ieste nedibaciu lucru de-a spulbera iluziile celor pe cari vrei să-i convingi. Și o conferință al cărei cuprins nu va fi în strînsă legătură cu titlul, în ochii celor veniți anume pentru ceea ce iera anunțat va trece drept un moft, de care își vor aduce aminte cu supărare mult timp.

FEMEEA ȘI CUVINTUL ÎN VIEȚA PRACTICĂ

Dispariția bărbaților, rîpiți de vultorea mării vi-jelii mondiale, lipsind mulțime de femei de susținerea pe care ierau obicinuite s'o privească ca necesară, le-a nevoit să se ocupe de unele griji materiale, de cari ierau mai înainte străine. Adormite în falșa si-guranță a unei stări sociale pe care ierau obicinuite s'o privească ca nestrămutată, cea mai mare parte din aceste femei nu s'au mai inițiat în dezbaterele vieții sociale de toată ziua. Pentru văduvă n'avea să se isprăvească înse totul, o dată cu lacrimile văr-sate. N'avea să se isprăvească totul pentru mamă, luîndu-și pentru totdeauna adio de la fiul pe care nu avea să-l mai vadă. N'avea să se termine totul, o dată cu străbătarea, cu cite anevoinți și cu cite necazuri materiale, a atîtor popasuri ale durerii. Din potrivă, totul avea să înceapă pentru aceste femei, ca și pen-tru tînăra, căreea, dispariția bărbaților din familie, trebuia să-i grăbească momentul emancipării.

Pentru toate aceste femei, problema vieții se pune strașnic, enigmatică și plină de curse. Ca să dezlege această problemă femeile trebuie să-și creeze un suflet nou, accesibil unor nouă preocupări. După care, inzestrate cu curajul pe care împrejurările de la iele îl cer, să-și vadă de cale. Unele, cu totul lip-site, vor trebui, prin propriile lor mijloace, să-și creeze resurse. Altele se vor sili să înlocuiască pe capul familiei, inițiindu-se în afacerile cari ierau iz-ovorul îndestulării de mai înainte. Cele privite ca pri-villegiate, își vor găsi calea de mult bătută. Averele moștenită le va scuti de ori-ce grijă asupra siguran-ței existenței lor materiale.

Se înțelege că ar fi o greșală să credem că aceste din urmă femei nu vor avea de cit să benchetuiască. Cele cari își vor întemeia viitorul pe încrederea în această rătăcită socotință vor fi curindă vreme dezamăgite. Administrarea bunurilor, administrarea averii mobiliare, sînt niște îndeletniciri tot atît de complicate ca și cea mai mare parte din îndeletnicirile căzute pe capul femeilor sărace.

Ie drept că unele creaturi ușuratece, cum le-am zice frivole, vor găsi cu cale să se scutească de asemenea îndeletniciri, dînd pe mîni străine administrarea avutului lor. Dar și în cazul acesta, acestea vor avea nevoie de inițiativă. Iear cele cari nu vor voi să știe de nimic, nu vor lipsi de-a se căi, din nenorocire tîrziu.

Așa-că nu se putea ca noua stare de lucruri, prilejită de prăpădul universal, să nu fi determinat pentru atîtea și atîtea femei un mod de viață pe care cu greu ar fi putut să-l prevadă. La umbra gineceului nu pot să se mai retragă acestea. Acestea trebuie să se virilizeze, deprinzîndu-se să evolueze, să se miște, la lumina activității. Și ori-care ar fi situația nouă ce-și vor fi ales-o (sau li se ve fi impus), aceste femei vor fi nevoite să cunoască o știință, pe care cele mai multe dintre iele în trecut vor fi nesocotit-o: știința vorbirei. După ce vor fi asistat la încăerarea socială mai de departe, *cu toatele* vor trebui să între-n arenă, fie-care la rîndul său.

Zicem : *cu toatele*. Nici o femeie, în timpul de tață, n'are dreptul, nici puțința să se dezintereseze de

niște probleme, privite cu ușurătate odinioară. Unele vor avea să lupte pe propria socoteală, pentru cucerirea unui loc la care fie-care are drept în societate. Altele, mai fericite, foarte rarile, a căror stare va fi rămas aceea-și, vor avea datoria să ajute pe surorile lor, să se devoteze pentru a le îmbunătăți soarta. Cu toatele vor trebui să se unească pentru apărarea dreptului tuturor.

Așa-că, fie pentru apărarea unor interese particulare, fie pentru cucerirea unor drepturi obștești, femeile trebuie să fie-n stare să discute izbînditor. Cele cari, amortite în trecut în moleșala unei atîrnătoare stări se vor vedea nevoite să se gîndească să-și câștige singure mijloacele pe cari le așteptau de la munca bărbatului, vor avea, ar fi zadarnic dacă am voi să ascundem asemenea lucru, vor avea o sarcină cu desăvîrșire anevoioasă ca s'o scoată la capăt.

Cele mai de invidiat vor fi femeile cari, făcînd prin naștere parte dintr'o familie puțin înstărită, vor fi învățat o meserie, pe care vor putea-o din nou îmbrățișa, cu desăvîrșirea cerută de progres, negreșit. Dar această situație nouă n'o vor putea căpăta, cerînd-o numai. Așa-că aceste femei vor fi bîntuite și iele, pe lingă grija de a-și orîndui daraverile materiale, și de grija de a se face admise ca lucrătoare, într'o branșă în care nu se va ținea samă de vechea-i destoinicie de cît dacă va fi dat dovadă de iea.

În toate cazurile, practica cuvîntului va fi femeilor necesară. Fie că-și vor dezbate singure interesele, fie-că vor găsi cu cale să încredințeze aceste interese

unui om de legi, nu le va fi femeilor mai puțin de folos să le poată expune limpede, făcînd să apară cele mai bune argumente cari să deștepte încrederea în ascultători. Dar chiar cînd ne-avînd încredere în elocvența lor, femeile ar încredința unui al treilea de-a parlamenta în locul lor, încă va fi de nevoie ca acest al treilea să fie lămurit printr'o expunere foarte limpede a stărei pe care va avea s'o apere, s'ontărească.

Cele mai bune cauze au fost adesea pierdute din pricina lipsei de limpezime cu care au fost susținute. Dacă puținătatea mijloacelor nu va îngădui femeilor luxul unui mijlocitor, practica cuvîntului le va fi cu atît mai prețioasă. Pentru-că de cele mai multe ori vor avea să lupte cu oameni iscusiti, cari le vor face să dea la iveală lucruri pe cari n'ar fi dorit, sau cari ar putea răstălmăci niște cuvinte rău spuse, al căror înțeles ar putea să dea loc la discuții, în fața unor adversari de-o îndoelnică bună credință.

Cînd ie vorba să te prezinți pentru a căpăta de lucru, ori-ce, muncă manuală, slujbă sau post, feliul de-a te exprima va avea o mare însemnătate în admitere sau respingere.

Un discurs incurcat, intrerupt de îngăimeli sau de biigueli, în cursul căruia scopul va fi cu greu deslușit, cu neastîmpăr va fi ascultat.

O cerere, exprimată cu claritate, arătînd în puține cuvinte scopul vizitei și scoțînd deslușit la iveală serviciile mutuale pe cari o angajare ar putea să le-afducă, va avea negreșit toți sortii, cererea să fie luată-n considerare.

. Dar aceasta nu-i totul. Ai dobîndit o stare, ori-care. De cuvînt vei avea totdeauna nevoie. Rar să nu se întimple la un moment dat, între superior și subordonat, o deosebire de păreri care, dacă nu va fi delegată cît mai bine în interesul obștesc, rar să nu se întimple să se prefacă într'un conflict.

Dacă deosebirea de vederi privește o singură persoană, aceasta va avea să se apere, sau, cel puțin, să-și apere feliul cum a lucrat, împotriva unor interpretări bazate pe o cercetare superficială. Se mai poate ca persoana să fie chiar vinovată și-n loc să tăgăduiască o falșă apreciere, să aibă a-și apăra cauza. Multe vinovății se spulberă, cînd sînt cu îndăminare făcute să fie iertate. Pe cînd, apărute prost, capătă mai mare gravitate.

Sînt împrejurări cînd reclamația capătă o înfățișare colectivă. În asemenea caz, femeia privită ca cea mai destoinică purtătoare de cuvînt va dobîndi răpede o notorietate care, de-o dată, va ridica-o din rîndul tovarășelor iei. Aceasta va deveni, în acelaș timp, un sprijin căutat cu-usufletire de colegele iei, și o putere de care superiorii vor trebui să fie neapărat samă. De prisos să mai spunem că renumele căpătat îi va atrage atenția tuturor și că talentul iei, întrecînd pe cel al tovarășelor sale în ramura de muncă cu care toatele se indeletnicesc, va putea s'o ducă departe, să nu mai aibă grijă de viitor, pe care să-l poată crede asigurat.

Femeile cari, prevăzînd că nu se vor putea exprima cum se cade, nu vor reclama nici o dată nimic

și vor rămînea mute față de ceea ce li s'ar părea nedrept, ne-aduc aminte de istoria copilului prea sfios, a cărui întîmplare ie o adevărată lecție de psihologie:

„Un cap de familie, cu prilejul unei sărbători, adună în juru-i pe toți copiii copiilor săi, în număr de doisprezece. După recitarea hiritisirilor obicinuite, se procedă la distribuirea bunătăților. Veselia iera mare în jurul mesei, cînd artistul culinar însărcinat cu confecționarea gustărei, aduse la cunoștința bunicului ceea-ce socotea iel ca o catastrofă: Douăsprezece prăjituri speciale, avînd fie-care data acelei zile, fuseseră făcute pentru cei douăsprezece copii, cîte una pentru fie-care. Un accident făcu ca una să se strice. Așa-că nu mai rămîneau de cît unsprezece prăjituri pentru doisprezece copii. Ce iera de făcut? Rudele ținură consiliu.

— Ieu cred, zise bunica, că mai curînd trebuie să ne bucurăm de asemenea întîmplare. Tocmai ne va ajuta să pedepsim pe Leonaș, care toată ziua a fost ne-astîmpărat. I se va spune că purtarea lui și neascultările lui repetate ne-au hotărit să-l lipsim de dulciul pe care-l hărăzim tuturor celorlalți.

— Să nu facem una ca asta, spuseră atunci cea mai mare parte din membrii familiei. Știți cit de simțitor ie. Ne va asurzi cu strigătele și cu reclamațiile lui ne-nterupte. Mai nimerit ca lipsa asta să i-o atribuim lui Petrache. Nu a meritat-o, ce-i drept, dar sfiiciunea lui, incurcătura lui de-a vorbi și supunerea lui sînt o chezășie că se va împăca cu asemenea ho-

tărîre fără să zică ce-va. Cu chipul acesta sărbătoarea nu ne va fi tulburată“.

Cite femei nu se lasă oare tratate ca Petrache, în viață, din pricină că nu se pricep să-și exprime dreptele reclamații. Rari împărțitorii dreptăței cari să nu gîndească ca împărțitorii de prăjituri din istorioară și cari, pentru a-și asigura egoista lor liniște, să nu nesocotească mai curînd drepturile celei care nu va ridica glasul.

Nu voim negreșit ca pilda noastră să fie rău înțeleasă, văzîndu-se în ieia o încurajare la răzvrătire. Purtătoarele de cuvînt nu trebuie să fie nici exagerate, nici slabe. Cele cari se vor exprima în numele tuturor, vor fi fără îndoială alese dintre cele mai ponderate, dintre cele a căror înțeleaptă chibzuire va fi o garanție pentru înțelegerea ce voim să domnească în lume.

Celelalte femei poate nu vor fi excluse de la privilegiu pe față, pentru-că, ca și-n istorioară, ne-am teme de scandalul ce această măsură l-ar provoca. Dar aceste femei nu vor întîrziea să sufere din pricina atitudinii lor care, dacă nu vor schimba-o, le va atrage numai dezaprobări, preludii ale unei disgrații care, măcar că neafirmate numai de cît, nu va fi mai puțin în scurtă vreme definitivă.

Cît despre femeile pe cari le-am denumit privilegiate și pe cari dispariția capului familiei le-a lăsat în fruntea unei bogății, astea nu vor fi asigurate de a-și conserva bogăția de cît dacă vor poseda arta de a vorbi. Astea va să aibă de furcă cu

fermierii, cu locatarii sau cu oamenii de legi cari vor avea să le reprezinte în caz de conflict. Vor fi nevoite să discute valoarea unei învoeli, valoarea unui contract de arendă sau a unei oare-care convenții. Ce se vor face aceste femei în fața vorbăriei documentate care li se va opune, dacă nu vor fi studiat știința care constă în a clasa argumentele contradictorii și a le exprima cu cuvenita lor limpezime?

Din pricină că atitea femei au neglijat să cultive arta vorbirei, iele au încredințat grija intereselor lor în mâna unor mandatari cari nu s'au purtat totdeauna cu integritatea ce iera de așteptat de la iei. Din pricină că aceste femei n'au putut să-și exprime pe deplin cugetările, multe dintre iele au rămas ne-nțelese. Din pricină c'au ignorat, n'au cunoscut cuvintele car să le traducă sentimentele intime, am văzut pe atitea plecindu-și capul sub nedrepte aprecieri, pe cari mutismul sau vorba lor stângace, singure astea, le-au adus la asemenea stare.

Și ieară-și, trebuie să accentuăm, din pricină că sînt prea numeroase acele femei cari confundă știința vorbirei cu trîncăneala, celelalte au atît de adesea să se plîngă că nu sînt ascultate cum se cuvine, că sînt rău ascultate. Femeea de-odinioară trîncănea și lucrul părea încîntător. Dar vremurile s'au schimbat. Femeea de a-zi trebuie să *vorbească*. Adică să-și cultive vorbirea sub toate formele, afară de cele ale frivolității prostești și-a trîncănelei copilărești.

PUTEREA CUVINTULUI IN VIEȚA DE FAMILIE

Vieța de familie, așa cum s'a modificat prin împrejurările actuale, nu se mai aseamănă de cit pe departe cu cea care iera odinioară, cînd autoritatea capului de familie curba sub legea lui toate voințele și toate inițiativele le strunea. În timpurile acelea, cari ne par atit de depărtate acum, dar cari, totu-și, sînt încă foarte apropiate de noi, părinții nu admiteau nici de cum ca copiii să iee cuvîntul. Părinții impuneau copiilor o tăcere aproape totală asupra tuturor chestiilor serioase, fără să se îngrijască, că, prin constrîngere le ucideau cugetarea. Fetele nu puteau aborda de cit subiecte sarbede, copilăroase. Femeile se mărgineau în limitele înguste ale convorbirei despre toaletă, despre gospodărie, despre sănătatea și educația copiilor.

Asemenea educație de-alminteri, mai cu samă educația fetelor, nu iera privită de cit dintr'un singur punct de vedere: al purtării, al respectării obiceiurilor, al ținutei exterioare. În educația asta intelectualitatea juca un rol cu totul șters. Și n' de obiște iera comentată cu destulă asprime de către femeile cari o socoteau accesibilă doar celor pe cari iele le numeau cu dispreț: „bas-bleus“, pedante.

Multe femei tinere, din generația actuală, mai au de combătut germenii de inferioritate cu cari asemenea educație le-au copleșit. Acestea își dau samă de puterea cuvîntului, cum ar trebui să-l întrebuințeze ca să aibă efect. A cuvîntului pe care călușu impus atit de îndelung l-a împiedecat să izbucnească din gura femeilor. Aceste femei tinere știu acum că dacă elocvența are înriurire în vieța exterioară, nu-i mai puțin suverană în vieța de familie, unde această elocvență poate, după cum ie predată, să fie

creatoare de contingenți fericite sau de sigure tulburări. Tinerele femei cunosc valoarea cuvintelor cari, după voea celor ce le rostesc, fac o datorie plăcută sau o preface într'o uricioasă corvadă. Iele nu ignorează că, mai mult de cât ori-ce rigid jurământ, sînt cuvinte creatoare de statornice legături, alcătuite din solidaritate și armonie.

Rolul cuvîntului, în viața de familie, ie mai ales însemnat cît privește femeea. Bărbatul, prin feliul lui de viață, se exteriorizază mai lesne. Iel găsește pe afară simpatii, aproape totdeauna superficiale, destul de numeroase înse-pentru a-i împăca dorința de expansiune, dorința la bărbat mai accentuată de altminteri, de cât la femei.

Tinăra fată, ie mai închisă la confidențe. Mai mult de cât băeții, fata are pudoarea inimii sale, și adesea șovăește înainte de-a și-o deschide. Fata se va feri apoi de anumite cuvinte cari i-ar preciza o stare de spirit, o neliniște sau o speranță, pe care nu va cuteza s'o vădească definind'o prea deslușit.

În privința asta, cultivarea vorbirei, în viața de familie ie foarte prețioasă femeilor. Dacă fata se va simți înțeleasă de mamă, întrebuițînd cuvinte atenuate cari i-ar determina starea iei sufletească, fata va șovăi mai puțin să și-o dee pe față. Dacă va ști că rana de care suferă nu va fi atinsă cu vorbe aspre, brutal, dînsa va arăta-o fără să-i fie frică, c'ar sîngera. Dacă, din potrivă, va ști că asemenea confidențe vor fi tratate cu cuvinte nepotrivite, cari vîr despoea aceste confidențe de ori-ce farmec, fie cu-

vintele îndurerate sau zîmbitoare, fata se va închide ca senzitiva care, sub o atingere brutală, se strînge și rămîne închisă.

Increderea și confidențele fetei față de mamă, sînt una din formele nouă ale educației moderne. Increderea și confidențele i erau odinioară destul de rari. Pentru-că fetele, ținîndu-se totdeauna de poala mamei, foarte rar aveau prilejul să nutrească vre-o taină sau să întreprindă ce-va care ar fi avut nevoie de povața unei experiențe.

Libertatea de care se bucură acum fetele, luminile pe cari le revarsă această libertate asupra realităților vieții, educația viguroasă și studiile, aproape aceleași ca și studiile masculine, camaraderia pe care o provoacă cursurile mixte, aduc în viața fetelor elemente necunoscute înaintașelor lor.

Fetele sînt destul de instruite de primejdiile de îndurat și-și dau bine samă de nevoea unor povețe date în cunoștință de cauză, de o mamă experimentată. Fetele înse vor șovăi să recurgă la aceste povețe, cînd vor crede că vor avea de-aface cu niște idei învechite, rostite într'o limbă, al cărei prea accentuat prozaism, nu va putea de cît să le jigneaască, fără să le aducă convingerea sau alinarea, după care i erau însetate.

Prejudicata urechilor astupate și-a ochilor închși nu mai iese acum o stavilă între fete și mamele lor. Mamele nu pot ignora că fetele lor le vor pricepe cînd le vor vorbi despre primejdiile unor camaraderii sau prietenii, cari ar putea să degenereze în-

tr'un mai duios sentiment. Fata, prevenită ast-feliu, va ști să se păzască de cursele ce inima lesne ar putea să-i întindă.

Femeile moderne, atît mamele cît și fetele, nu mai sint acum la sentimentalitatea behăitoare care alcătua fondul întreținerelor duioase de-odinioară, și cari pentru a se exprima n'aveau de cît un repertoriu restrîns, a cărui sârbezime iera de-o samă cu nerozicia.

În timpul de față, mamele, a căror metodă de educație ține pas cu progresul, însuflă fetelor lor principii potrivite cu lecțiile pe cari vieța zilnic le-o dă. Mamele nu mai pun acum pe fete în gardă împotriva unor evenimente, ci împotriva lor chiar, împotriva antrenărilor la cari le-ar putea împinge inima lor. Mamele nu se mai tem acum că vor jigni o pudoare închipuită arătînd fetelor, în jurul lor, jalnicele rezultate ale unor asemenea zvăpăeli. Și nu vor sta la cumpene de-a desvălui plaga unor împărecheri, ascunsă sub surizătoare înfătoșeri. Dar cît de prețioasă le va fi mamelor arta vorbirei în asemenea caz! Într'adevăr, dacă va fi vorba de desrădăcinat niște false iluzii, acele cari de-alungul vieței, ar prezenta farmecul voluntarului lor miragiu, nu vor trebui să fie atinse. Iluziile pe cari le-am îndrăgi, ca acel călător care, în cursul unei căi adesea anevoioase și monotone, îi place să admire de departe un loc frumos pe care poate nu va avea să-l viziteze, dar la care întîmplarea l-ar putea duce.

Femeea, pătrunsă de menirea iei, va trebui așa dar să-și disciplineze vorbirea, nu numai din punc-

tul de vedere al familiei în general, ci și din acel referitor la fie-care din cei cari trăesc sub oblăduirea afectuoasei sale tandreți.

Sînt mame de familie, al căror merit, de altminteri destul de vădit, nu s'a priceput nici o dată să gă-sască calea inimilor. Din unele puncte de vedere astea sînt adesea mai desăvirșite de cît altele multe, dar virtutea lor provoacă numai admirația sacă, nu simpatia și înfocarea. Multe apoi, se mărginesc mai cu plăcere la îngrijirile privitoare numai la bună starea fizică a celor ai lor.

Negreșit asemenea lucru nu-i de disprețuit și nu putem să ținem de rău pe femeea care se face preo-teasa interiorului său. Dar grija asta, cînd precum-pănește prea mult, exclude elevația cugetărei, iscîn-du-se între mamă și copiii iei o dezbinare mintală. care, curîndă vreme, între suflete va săpa o prăpas-tie. Băeții mai ales, înclinați și prin atavizm să-și privească mama ca inferioară tatălui, în privința ju-decăței, vor vedea accentuîndu-se această convingere, dacă mama, prin justeța spuselor iei și prin calitatea ju-decăței iei, nu va dovedi falșitatea unei atare aprecieri.

Această apreciere a cășunat, în multe familii, multe tulburări, cînd chibzuința mamei nu izbutea să precumpănească asupra îngăduinței nesinchisitoare sau nu destul de luminate a tatălui. Motivul acestei rătă-ciri nu iera altul, de cele mai multe ori, de cît feliu l prea primitiv în care mama își făcea cunoscute po-vățuirile iei.

Mama avea să lupte ast-feliu împotriva a doi vrăj-

mași: Prejudecata, care nu dă femeilor dreptul de-a judeca altminteri de cît prin autoritatea altuia. Puținul credit ce se dădea unor recomandări, făcute într'o limbă sumară de tot, al cărei cel mai mic cusur iera că nu atingea totdeauna ținta dorită. Se întimpla, într'adevăr, ca măsura cuvintelor să depășască gîndirea, îmbrăcînd prin asta un caracter de exagerare, care rîpea cuvintelor toată puterea lor de convingere. Alte-ori, din potrivă, observațiile ierau făcute pe-un ton sfios, care nu le dădea nici o greutate. În sfîrșit prea marea familiaritate a termenilor sau alegerea nenorocită a expresiilor denatura atît de adesea gîndirea sau o făcea atît de deșuchiată față de subiectul tratat, în cît numai indiferența primea povețele, cari, date într'o altă limbă, ar fi atras luarea aminte și ar fi trezit poate dorința de conformare.

Dexteritatea, îndăminarea de vorbire, nu-i mai puțin necesară și cît s'atinge de bărbat. Intr'adevăr, ie foarte nimerit să poți, după o zicătoare foarte înflorită dar foarte dreaptă, să poți *cugeta cu glas tare* în fața unei persoane ale cărei interese și năzuinți sînt strîns legate de cele pe cari le ai în vedere. Cugetarea, rostită cu glas tare, se precizază bine de tot, îmbrăcînd cu chipul acesta o formă care va face să fie respinsă, admisă, sau privită dintr'un alt punct de vedere. Dar dacă expunerea acestei cugetări se va reduce la un monolog, rostit în fața unei femei în nestare să răspundă ce-va, încercarea se va repeta din ce în ce mai puțin. Și bărbatul, redus la propriile sale resurse, ca să-și exteriorizeze ideea, se va

vedea nevoit s'o facă cunoscut unor străini, ale căror păreri nu vor putea fi de cît interesate sau indiferente. În fața străinilor, firește, bărbatul, aproape totdeauna, va trebui să păstreze în sine un amănunt, pe care nu l-ar putea face cunoscut, fără să violeze intimitatea situației sale sociale. Așa-că sfatul ce i s'ar da, fie și minunat, n'ar avea nici o bază.

În atîtea familii o mulțime de dezastre ar fi putut să fie înlăturate, dacă femeea, în loc să rămîie indiferentă și străină de planurile bărbatului, ar fi fost înzăstrată cu facultatea de-a discuta cu bărbatul aceste planuri. Femeile cari cultivă arta vorbirei, nu vor avea să deplîngă așa urmări. Asemenea femei nu vor expune pe bărbații lor să se închidă într'un mutizm voit, cînd va fi vorba de afaceri serioase, de teama că nu vor fi ascultați sau vor fi siliți să îndure un potop de cuvinte de prisos, sau cu totul opuse urmărilor lui. Femeile cari cultivă arta vorbirei vor discuta cu bărbatul, cu minte, silindu-se să întrebuițeze termenii ceruți de obiectul întrebîrii.

Femeile cu toate astea, vor trebui să ocolească abuzul de cuvinte prea tehnice, cari cer un studiu special și cari te fac să zîmbești cînd le vezi întrebuițate cum nu se cade.

Femeile cari cultivă arta vorbirei nu vor fi nici o dată înlăturate de la dezbaterile referitoare la viitorul familiei. Fie vorba de evenimente zilnice, mărunte, fie vorba de hotărîri însemnate, bărbatul va fi fericit să aibă lingă dinsul o susținere, o aprobare, un sfat, o discretă călăuză, de atîtea ori. Această împereche-

re intelectuală poate avea o însemnătate mare de tot asupra fericirii întregii familii. Înriurirea iei se va întinde într'un mod fericit asupra hotărîrilor referitoare la viitorul copiilor, cît și asupra celor de cari atîrnă sporirea binelui comun.

Trebuie să mai adăogăm că, din înțetinerile zilnice în care vocea iei va fi ascultată, femeea se va deprinde să vorbească fără sfieală, la nevoie putînd să înlocuiască pe capul familiei în atîtea și atîtea împrejurări.

În sfîrșit, silită să-și aplice spiritul la înțelegerea tuturor lucrurilor, femeea se va interesa de chestiile serioase, de cari strămoașele iei aproape nu făceau nici un caz. Femeea va deveni ast-feliu, pentru bărbatul, pentru copiii iei, un al doilea cap de familie, care le va asigura tuturor viitorul. Bărbatul își va păstra ast-feliu toată vigoarea combativă, gîndindu-se că un sfîrșit prematur nu va avea să-i spulbere truda, și că, dispărut iel, altă mînă, poate mai slabă, dar nu mai puțin viguroasă, va apuca cirna pe care nu va mai putea s'o conducă iel.

Copiii, cari vor împărtăși între părinții lor considerația respectuoasă ce le va inspira egala lor putere, nu vor mai avea impresia de a fi ocîrmuiți de-o putere adesea prea depărtată și de-o slăbiciune prea apropiată. Copiii se vor înclina bucuros în fața unei experiențe care, pentru iei, se va despoea de caracterul iei didactic, rebarbativ. Iei se vor pitula cu duioșie în brațele cari le vor legăna rînd pe rînd bucuriile sau durerile, cu cuvinte cari, înviorînd pe cèle dintăi și îndulcind pe cele din urmă, se vor arăta rînd pe rînd infocate, dezmierdătoare, cordiale sau înduioșetoare. Și cu toții, copiii, vor simți crescîndu-le filiala afecțiune pentru cele a căror inimă va fi pentru iei, după vorba poetului: „Un adăpost înflorit ca o grădină, solid ca fierul“.

MONDENA ȘI CUVINTUL

Prin cuvîntul „mondenă“, noi nu voim să numim mondena sau femeea de lume de moda veche, pe cea pe care un umorist o definea așa: „Se îmbracă, flecărește și se dezbracă“. Această mondenă iera o păpușă care, ca și jucăriile perfecționate, nu spunea de cît puține cuvinte, totdeauna acelea-și, cu superioritatea asupra femeii mecanice, că nu le spunea totdeauna orbește, ci le debita une-ori la ocazii unde se cuvenea.

Acest tip de mondenă din fericire a dispărut. Generația aflătoare mai prezintă cîte-va specimene, dar iele devin pe fie-care zi tot mai rari, pentru-că fie-care zi aduce cu ie a cunoștinți serioase și achiziții mintale, din cari, vrînd-nevrînd, cele mai frivole trebuie oricum să-și asimileze ce-va crîmpee.

Mondena despre care vorbim aici, ieste aceea care fără să vree să plagieze pe marile iei strămoașe, fără să-și tulbure somnul cu gloria frumoaselor prețioase sau cea a frecventatoarelor Marchizei de Rambouillet, acordă cuvîntului însemnătatea ce-o are, în împrejurări asemănătoare cu cele ce-l făceau odinioară respectat, cum și însemnătatea, nu mai puțin considerabilă, cu mult mai variată, ce cuvîntul o împrumută dela cerințele vieții de a-zi.

Stăruința pentru restabilirea cozeriei, a întreținerii familiare, în reuniunile mondene, care dela împătımirea pentru wist a fost părăsită, stăruința acesta,

dacă putem da crezare istoriei anecdotice, precede de la inițiativa Lady-i Montagu care, în 1757 a impus-o în Anglterra, cu ajutorul prietenelor iei, Mistress Ord și Visey. În privința asta se povestește că unul din adepții acestui soi de petreceri, anume Benjamin Stellingfleet, avea obiceiul să arboreze în aceste reuniuni, sub pantalonii cei scurți cari se purtau pe atunci, niște ciorapi de un albastru mult bătător la ochi. Ceea-ce făcu ca aceste serate de cozerii să fie consacrate cu numele de *Blue-Stoking-Societie*, adică Societatea Ciorapilor Albaștri. Se știe că numele, de atunci, a rămas.

Se înțelege că viața accelerată pe care-o ducem nu îngăduie totdeauna cultura cozeriei, cum iera înțeleasă cozeria odinioară, adică expunerea unei idei pe care fie-care din vorbitori s'o privească sub o lumină nouă, dezvoltind-o, așa ca să ieasă din iea o filosofie. Acest soi de discuții cere o mare fineță, mult tact și o nesfirșită urbanitate. Fapt ieste că cele cari participă cultivă mai puțin cozeria de cît cele cari-o conduc. Să fie din pricină că arta vorbirei, până acum, ie mai puțin familiară femeilor de cît bărbaților? Să atribuim această nuanță sagacității femeiei, bucuroasă să pue la contribuție spiritul oaspeților iei, pentru a trage din iel un folos personal și tot o dată să le facă serviciul de-a le pune spiritul în valoare? Fapt ieste că, în rarile saloane unde se cultivă arta cozeriei, aproape totdeauna gazda, stăpina casei i-aceea care, în degetele-i abile, ține firul pe care-l înnoadă cu-ndăminare, îl lasă cîte-o dată să cadă sau

il rupe de-o dată, cînd crede că poate duce prin labirinturi de primejdioase deducții. Tot stăpîna casei i-aceea care se pricepe să înlătore o sfiiciune cu un cuvînt, punînd o întrebare menită să facă să se vădească o știință care se ținea rezervată.

Pentru o femeie iscusită, inteligentă, cozeriea poate fi un mijloc de a-și atrage multe simpatii. În jurul unei asemenea femei cozeriea va prileji o atmosferă de intelectualitate, care-i va face casa cu deosebire plăcută. Un mare neajuns pîndește înse pe iubitorii de cozerii: neajunsul birfiredi de care mulți vorbitori nu se pot feri îndestul, vorbitori cari unui cuvînt duhliu jertfesc adesea respectul datorit carității, mărinimiei. Rolul unei stăpîne de casă, pricepută să împace și bunătatea și istețimea, rolul acesteea se înțelege va fi să facă să devieze o cozerie, care s'ar îndruma pe calea unei critici prea amare, prea aspre.

Ie totdeauna destul de lesne să faci spirit pe socoteala aproapelui. Dar acest spirit nu trebuie să degenereze nici o dată în răutate. Spiritul constă une-ori, mai ales la femei, într'o delicată ironizare, cari subliniază ridicolul, doar atingîndu-l. Aceste ușurele atingeri cer înse să-ți dai bine samă de critică. Și femeile cari se vor hazarda să le facă trebuie să fie bine încredințate că ironiile îndreptate asupra altora nu se vor putea întoarce asupra lor. Pentru-că atunci nu numai că mușcăturile lor nu vor avea nici un efect, dar chiar iele nu vor lipsi de a se acoperi de ridicol.

Un punct cît se poate de însemnat la mondenă ie de-a cunoaște îndestulă psihologie pentru a vorbi fie-

căruî interlocutor limba care-ar putea să-l atingă mai bine. Le nevoe de-un mare tact și tot o dată de-o oare-care cîtime de ținare de minte, ca și de multă prezență de spirit pentru a ieși cu bine la capăt. Cu alte cuvinte mondena trebuie să știe o mulțime de lucruri, dacă nu prea adînc, cu toate astea nu atît de superficial.

Un mic artificiu poate fi iluziei de folos, artificiu de-altminteri nevinovat, care poate prinde bine celei care se slujește de iel. De pildă, mondena care va avea ca invitat un explorator, se va documenta asupra regiunilor pe cari le-a străbătut, nu pentru a da dovadă de-o știință pe care n'o are, ci pentru a face pe oaspetele său să priceapă că poate vorbi despre subiectul care-l interesează, fără teamă c'ar plictisi și fără rizicul de-a fi poatene înțeleș.

Mondena va proceda la feliu față de toți cei cari-i vor frecventa salonul. Va cîștiga prin asta firește, mai întăi recunoștința celor căror le va înlesni prilejul de-a se pune în vază, de-a străluci, și apoi va înmagazina chiar iea cunoștinți pe cari poate nu le-a avut și pe cari, fără asta, nu s'ar fi gîndit nici o dată să și le-apropie. Cu chipul acesta va mai face să profite și prietenii iei, căror le va da prilejul să se manifesteze la rîndul lor. In asemenea cazuri, rolul mondenei va fi nu să vorbească iea, ci să alimenteze cozeria, s'o însuflețască cu un cuvînt, s'o îmboldească cînd ar părea că tînjește, să trezască interesul printr'o observație nouă și să atragă atenția, fără ș'o impue prea riguros și prea vădit, negreșit.

Altă sarcină, asta destul de ingrată, trebuie s'o mărturisim, ieste aceea de-a stavili cursul unei prea îndelungate expuneri, sau de-a împiedica o vorbărie în care cad atîția vorbitori, fără să-și dea samă de căscăturile pe cari ascultătorii fac tot ce pot să le-ascundă. Cu o oare-care prezență de spirit, o femeie familiarizată cu subtilitățile vorbirei, va întrerupe acest potop făcînd o observație care va părea inspirată chiar de interesul istorisirii. În cursul scurtei iei observații, femeia va găsi mijlocul să invoace cu iscusință mărturia unui al treilea, căruea îi va da cu chipul acesta prilejul să iee cuvîntul. Această strategie va schimba mai întăi discursul plictisitor într'un dialog care, sub inriurirea dibăciei iei, se va preface curînd într'o convorbire obștească.

Rolul mondenei, a femeii de lume, nu se mărginește înse numai la cozerie, la întreținerea familiară. Se întinde la mii și mii de îndatoriri cari se slujesc de cuvînt, fie sub forma unui schimb de complimente sau schimb de informații. Sint mai întăi vizitele oficiale, în cari arta vorbirei are un rol mai însemnat de cit ne-am putea închipui. Pentru-că o stingăcie, o indiscreție, o nebăgare de samă sau o pornire, o iuțire nesocotită ar putea pricinui multe și multe neplăceri. Vizitele ceremonioase cer un tact, cu multă artă țesut, pentru-că-i chestiea să vorbești ca să nu spui nimic, dînd iluziea că iești totu-și interesant. Teatrul, recepțiile, cărțile noi, despre astea ai de vorbit. Și-n cursul unor asemenea convorbiri unele femei se pricep să se facă cu totul simpatice, pe cînd altele

dau impresia unei desăvîrșite nulități. Vizitele de prietenie n'au nevoie să fie orînduite de nici un protocol, dar nu putem recomanda îndestul să se pue strajă birfelei.

Sînt femei cari, pentru fala de a părea bine informate, colportează scornituri pe cari le socotesc senzaționale, fără să le fi controlat mai dinainte veracitatea. Altora le place să comenteze mici scandaluri, pe sama unor prietene cari nu se află de față. Și nu totdeauna răutatea i-aceea care călăuzește pe-aceste guralive femei. Mai degrabă ignorarea artei vorbirei le face să se dedee unor trîncăneli păcătoase, de teamă că nu vor avea despre ce vorbi.

Vizitele de felicitări nu sînt de cît repetarea acelor-și formule. Cu toate astea ie bine să ne deprindem de-a le variaea întorsătura și de-a le înflori cu cuvinte plăcute. Complimentele unei prietene, față de bucuria produsă unei persoane care i-i scumpă vor avea o îndoită valoare dacă vor fi concepute în niște termeni lipsiți de banalitate. Ori-cum, calitatea sentimentelor nu se poate să nu fie întotdeauna în strînsă legătură cu chipul în care sentimentele vor fi exprimate

Cît despre vizitele de condoleanță, femeea de lume care scapă de formulele de zeci și zeci de ori repetate are mai mulți sortți să aducă puțină mîngiere în inima suferindă pe care vrea s'o aline, de cît femeea a cărei imaginație ie prea săracă sau a cărei vorbire prea șovăitoare nu găsește alt-ce-va de cît niște cuvinte răsauzite, cari nu mai sînt de cît un zumzet fără

nici o anumită însemnătate, de cari numai urechile intristate vor fi atinse, fără a merge la inimă.

În sfîrșit, și aici vom atinge un punct cît se poate de delicat, al disimulării cerută de codul monden. Un cugetător a rostit această vorbă spirituală: „Cuvîntul a fost dat omului ca să-și ascundă gîndul“. Ar fi putut adaoga că mărinimia a făcut asemenea dar. Sint, într'adevăr, mii de cazuri cînd sinceritatea crudă ar fi o acțiune nesocotită. Femeea care nu va voi să-și încarce conștiința cu asemenea faptă răă, va trebui să se dedee unui studiu aparte, pentru a găsi cuvintele potrivite ca să înlătore un adevăr prea dureros de a fi auzit, fără să se înjosască să mintă.

Femeea de lume va ocoli definițiile prea brutale, cum și constatările unei prea curate sincerități. Dacă va fi nevoită să afirme ce-va jignitor, se va sili să și indulcească mărturisirea printr'o definiție foarte atenuată sau printr'o paralelă mărinimoasă. Va stărui asupra unei calități pentru a trece cu ușurință asupra cusurului. Într'un cuvînt, femeea de lume își va face o regulă de-a estompa răul pentru a scoate binele la iveală. Această purtare îi va atrage toate simpatiile și cei al căror spirit delicat îi vor înțelege reticențele, îi vor da un brevet de bună educație. Cei pe cari îi va menaja în chipul acesta îi vor deveni, — cu oare-cari excepții firește, excepții cari confirmă regula, — îi vor deveni atîția aliați cari, la timp, se vor grupa în juru-i într'o dorință de binevoitoare armonie.

Pentru femeea de lume mai ie un soi de întreținere familiară care, de-un cîrd de vreme, a ajuns un feliu

de sport. Spun unii că sportul acesta ar fi importat din America. Alții, că leagănul acestui soi de întreținere ar fi Englitera. De cunoscut ie cunoscut înse din veacurile trecute și istoria ne spune că acest soi de întreținere iera scump multora din strămoșii noștri, pe cînd oamenii străluceau în iel. Voim să vorbim de acea întrecere în vorbire care, une-ori, ia înfățișarea unui duel șăgalnic : flirtul.

Asupra originii numelui de flirt lumea nu-i de acord. Unii susțin c'ar veni de la vechea vorbă : „conter fleurette“, a spune vorbe dulci, șugubețe, din care verbul „fleureter“, a flirta. In veacul al optsprezecelea, a flirta însemna a adresa unei femei madrigaluri, adică complimente gingașe, drăgălașe și ușurele ca niște flori. Firește că numai bărbații flirtau. Așa-că această încîntătoare șăgalnicie, în această vreme îndepărtată, iera mai curînd un solo de cit un duo. Femeile, căror aceste flirturi-fleurete ierau destinate, se mulțameau să le primească drept niște mărunte omagii, fără să riposteze. Provocările, ori-cît înflorite, pe vremea aceea, ierau rar în obicinuința femeilor.

Mai tîrziu, obiceiul de-a spune vorbe dulci se schimbă în *marivodaj*, adică într'un schimb de galanterii din partea bărbaților și de replici pline de fineță și de afecțiune din partea femeilor, cari imitau ast-feliu stilul marelui scriitor care acestui schimb de galanterii i-a dat numele său : *Marivaux*. Sub inriurirea acestei drăgălașe sporăvăeli, bărbații se sileau să găscă complimente de-o galanterie manierată, iear

femeile căutau să răspundă în acelaș stil, la care se mai adăoga înse din partea femeilor un sfîrc de ironie, un sfichiu, în stilul masculin rar întîlnit. Ceea-ce prileji reînoirea cercetărei principiilor cari inspirau sentimentul.

O analiză rafinată și subtilă a stărilor sufletești și a năzuințelor spiritului marcă această epocă. Și putem spune că dacă flirtul are o obîrșie veche, obîrșiea și-o trage nu din arta de a spune vorbe dulci ci din aceea de-a marivoda, de-a spune cu alte cuvinte galanterii. Cu schimbul de madrigaluri se înțelege că n'are de cît o îndepărtată asemănare.

Am pomenit mai sus cuvîntul „duel“. Ie vorba, într'adevăr, de-un duel, în care cei doi adversari desfășură, fie-care din partea sa, o dexteritate de limbă. care impune să urmărești de-aproape atacul și riposta. Loviturile drepte aici se succed paselor sămuite și defensiva prezintă une-ori lovituri anevoe să le parezi. Ce-i drept, armele nu sînt aici curat de metal, și rar de tot vom vedea adversarii luîndu-se-n serios. Rari de tot vor fi cei cari să se lese mistificați, înșelați de propriul lor joc.

Acest duel oratoric nu-i mai puțin primejdios înse pentru femeea care nu știe să recurgă la amăgelile, la prefăcătoriile și la retragerile pe cari duelul acesta le cere. Cu toate astea, asemenea duel poate să fie un bun învățămînt pentru femeile cari doresc să se inițieze în subtilitățile limbei și cari sînt destul de sigure pe sine pentru a înfrunta povețele proverbului care susține că ie nechibzuit de a glumi cu armele. Cuvîntul ie o armă care rînește totdeauna pe cei ce nu știu să-l mînuiască cu-ndăminare.

VIRTUOZITATEA CUVINTULUI

Ajuns la capătul acestui fugitiv studiu, nu se putea, afară dacă n'am fi avut nici o înclinare spre psihologie, nu se putea să nu fi fost izbit de concluzia impusă de dezvoltarea diferitelor sale faze. Și anume: studiul vorbirei, atit de neglijat până acum la femei, trebuie să devie o știință pe care femeia trebuie s'o cultive cu-acelaș titlu ca și pe celelalte, ori-cari ar fi tinderile iei și ori-care ar fi viitorul la care ar socoti c'ar avea dreptul să năzuiască. Nu-nici o situație în care femeia contemporană să nu simtă nevoea sau regretul acestei științe. Ori-cit de puțin cultivată ar fi, femeia va fi fericită în atâtea și atâtea împrejurări să se folosească de această știință. În schimb va avea de multe ori să deplingă c'a neglijat-o.

Se deschide o eră nouă. Imprejurările izvorite din convulziunile mondiale au pus femeia cu bărbatul pe aceeași treaptă. Vrînd-nevrînd, fie c'a dorit această evoluție, fie că s'a văzut nevoită să-i îndure efectele, femeia nu rămîne mai puțin, în timpul de față, singura făuritoare a vieții sale. Mulți sceptici vor fi poate ispitiți să zîmbească cu amărăciune cînd aceste cuvinte și nu vor lipsi să declare că, pentru asemenea lucru, distribuirea materiilor prime nu ie egală și mai cuprinde atîtea nedreptăți față de cari cea mai mare bună voință cade înfrîntă. Răspunsul ce s'ar putea da unor asemenea sceptici să-l scoatem din următoarea istorisire:

În timpurile vechi, cînd Japonia nu fusese încă atinsă de civilizația europeană, un bogat Samurai, doritor să îndulcească mizeria celor cari sufereau în jurul lui și voind tot o dată să se ferească de-a ocroti trîndăviea făcînd numai și numai pomeni, puse să se crăinicească pe piețe o înștiințare, care spunea că pune la îndămina celor ce se vor prezenta, tot felul de fire, ca să făurească din iele cît mai frumoase pînzeturi, cari aveau să li se plătească cu dărnicie. Palatul Samuraiului fu năpădit de o mulțime de țesători. Cei ajunși mai întîi luară fire de aur și de mătase. Ceilalți, fire de in. La urmă se ivi și-o femeie. Dînsa aflase de înștiințare tîrziu și se căina că se va întoarce cu mîinele goale, cînd zări într'un colț o moțoașcă de rămășiți pe cari slugile se pregăteau să le lepede la gunoi. În lipsă de alt-ce-va femeia se mulțămii și cu lotul acesta respins de toți. În ziua hotărîtă, fie-care se prezentă la palat, cu aceea ce săvîrșise. Spre uimirea tuturor înse, nu cei cari își însușiseră firele de aur și de mătase fuseseră totdeauna cei cari furnizaseră cele mai frumoase podoabe. Bizuindu-se se vede pe bogăția materiei întrebunțate, că va încînta ochii, mulți neglijaseră să-și mai îngrijască compoziția desenului lor, iar unii nu prezentară de cît o cîrpă spălăcită, cu mult mai puțin plăcută privirei de cît unele arabescuri, alcătuite din fire de in. Lucrul cel mai interesant dintre toate, care întruni aprobările tuturor, fu înse o pînză, împestrită minunat de frumos, pînză alcătuită din tot felul de fire, a căror minunată așezare realiza o rară armonie de

forme și colori. Iera pinza alcătuită din rămășițele cu cari nimeni nu voise să se încurce. Și ceea ce nesirgitorii nu putuseră produce cu aur și cu mătase, o inteligentă activitate făurise cu niște lepădături, disprețuite de toți.

Nu-i prea semeț de-a susținea că în timpul de față, femeia își poate broda urzala vieții singură iea, vieță care, după meritele și potențialitățile ce va ști să dezvăluie, va fi glorioasă sau mohorită, activă sau zădarnică, fericită sau dezamăgită. Din ce în ce femeia viitoare va trebui să îndure vieța ce i-a fost pregătită. Din ce în ce iea va atirna tot mai mult de-o autoritate nealeasă după bunul iei plac. Fie c'ar fi favorizată de bogăție, fie c'ar avea să-și ciștige singură pînea, emanciparea dînd femeii o valoare socială, i-a deschis și calea spre libertate. O dată cu cucerirea drepturilor iei înse, femeia trebuie să accepte și datorii. Și una din cele mai constrîngătoare ie nevoea de a-și dezbate interesele iei sau pe cele ale făpturilor încredințate oblăduirii iei. De unde urmează că arta vorbirei ie de-acum tot atît de neapărat de cunoscut și de practicat de femei cum a fost din tot timpul de cătră bărbați.

Bărbații, ce-i drept, au fost pregătiți firește în arta asta. Atavismul i-a înzestrat c'o înclinare purcesă din nevoea ce au avut totdeauna bărbații să-și apere interesele proprii și pe cele ale aproapelor lor. Studiile, examenele, dezbaterile publice, au întetit pe bărbați, din cele mai depărtate timpuri să cultive arta vorbirei. Cultivarea elocvenței, sub toate formele, chiar

sub cele mai simple, făcu, în chip natural, din fiecare bărbat, un centru de acumulare. Privilegiul acesta, de netăgăduit, n'a fost femeilor hărăzit, femeilor pe cari educația gineceului, a etacului, le-a ținut departe de debaterile oratorice. Ce-va mai mult, bărbații au avut totdeauna siguranța că vor fi ascultați. Siguranță care firește le-a mai sporit bărbaților sprinteneala debaterilor lor parlamentare. Experiența a dovedit înse că și femeile ar putea să strălucească prin elocvența lor. Constatare care trebuie să încurajeze pe toate cele pe cari timiditatea sau teama unei nereușite le reduce acum la mutizm.

Neapărat, ar fi prea cutezător, prea semeț pentru debutante, să se arunce dintr'o dată în toiul discuțiilor publice. Pentru femei se găsesc înse o mulțime de chipuri de a fi elocvente. Am arătat câte atribuții deosebite presupune acest cuvînt. Și nu putem stăruii îndestul asupra acestui punct. Elocvența nu constă în desfășurarea unor perioade strălucite sau în enunțarea unor cuvinte zbîrnîtoare, pompoase: Elocvența se referă la toate manifestările verbale. Iea presupune un soi de virtuozitate care se poate prea bine dobîndi cultivînd mai curînd stilul simplu de cit cele mai solemne cuvinte.

Această virtuozitate va încînta tot atit și pe cei mai frăgezi și pe cei mai severi, pentru-că va insufla tocmai limba ce va trebui să-i atingă pe toți. Putem desfășura o virtuozitate de cuvînt povestind o istorioară copiilor, ca și rostind cel mai strălucit, mai șlefuit discurs. Datoriea educatoarelor ieste să-și îngri-

jască stilul, mai ales cînd se adresează spiritelor tinere. În copilărie, memoria care nu-i încă îmbîcsită de cît cu rari imagini, are calități de receptivitate, particulare. Cuvintele se întipăresc cu atît mai ușor în memorie cu cît nu se întîlnesc în memorie de cît cu altele, puținele. Nu putem deci să ne alegem îndestul ideile și expresiile cînd ne adresăm imaginațiilor fragile, virgine de ori-ce vegetație prea stufoasă.

Aceea-și grijă de alegerea cuvintelor ne va călăuzi și-n timpul observațiilor sau imputărilor ce vom găsi cu cale să le adresăm tinerimei. Neajunsul multor educatoare ieste de-a se lăsa prea lesne tîrîte de enervare, neținînd samă de forma în care enervarea și-o manifestă. O muștrare își pierde ori-ce însemnătate dacă-i făcută în termeni vulgari. Muștrarea mai are neajunsul de-a deștepta la copii imagini jignitoare, dacă cuvintele întrebuițate zugrăvesc greșala prea crud. O admonestare concepută-n minie și dezvoltată în cuvinte prea aspre, mai prezintă și altă primejdie: primejdia de-a familiariza pe copii cu ideea greșelei ce li se impută, mai cu samă dacă vom căuta să dăm cusurului tocmai calificarea brutală. Un copil va avea totdeauna mai mult respect pentru o represiune verbală, enunțată în termeni măsurați, de cît pentru o imputare formulată cu prea puțină artă.

Dacă virtuozitatea cuvîntului poate avea o însemnătate capitală în educarea copilului, iea nu trebuie mai puțin de avut în vedere în educarea adulților. Informați mai bine, mai simțitori la delicatetele limbei, adulții vor fi jigniți mai lesne de o observație

fără cruțare. Cînd ie vorba de vre-o dojană, mai cu samă față de inferiori, alegerea cuvintelor se impune. Imputarea făcută cu minie, cu-nfierbîntare, are adesea efectul de-a da naștere la o rezistență, din care purcede îndărătnicia și ciinoșia. Aceste sentimente neutralizază ori-ce bun efect pe care l-ar putea produce constatarea greșelei, dacă această constatare va fi făcută cu măsură, în termeni împăciuitori, dacă va fi întipărită de fermitate și tot o dată de indulgență.

Pentru cultivarea virtuozității cuvintului mai sînt atitea și atitea mijloace. Conversația în familie, negreșit, ie unul din cele mai atrăgătoare. Asta va fi tot o dată mijlocul de-a ținea pe bărbați acasă mai mult, pe bărbații pe cari întreținerile frivole și seci îi silesc în de obște să caute distracții mai puțin anoste, afară din casă. Bărbații vor zăbovi acasă cu atît mai multă plăcere, cu cît vor găsi prilejul dese ori repetat, de a discuta cu folos, într'o limbă pe care și bărbatul și femeia se vor sili cît mai bine s'o stilizeze.

Grija de-a făuri acest centru de intelectualitate familială se-nțelege că aparține femeii. Din întimplările contemporane sau din faptele zilnice, femeia va formula tema pe care fie-care va putea s'o comenteze în voe. Trebuie oare să mai adăogăm că alegerea subiectelor va trebui să dee loc unei selecțiuni care va avea loc, după vrîsta, după calitatea și după mentalitatea celor chieși să le discute? Și aici, îngrijirea femeii va avea în vedere desăvirșirea întreținerilor, nu numai cît s'atinge de limbă, ci și de Idee.

Intr'un cuvînt, femeea va trebui să potolească iritările, să înfrîneze judecățile prea hotărîtoare și să aducă la chibzuință pe cei pe cari pasiunea sau atragerea paradoxului i-ar tîri pe calea unui avînt primejdios. Cultivarea virtuozității cuvîntului, insuflînd dorința desăvîrșirii în enunțarea ideii, va insufla tot o dată și grija purificării ideii. Această evoluție, opera femeii va fi, atît în sînul familiei cît și în sînul societății, societății reconstituite pe baze nouă.

Recenta emancipată, descătușată de călușul care o înăbușea, se va arăta firește așa cum ie: emancipata a cărei menire ie de-a produce o rasă puternică. Emancipata care, ca să săvîrșască așa ce-va, va centraliza mijloacele menite să lărgească năzuințele celor ce atirna de iea, silindu-se tot o dată să limpezască, să scoată la iveală și să răspîndească în lume frumuseța cuprînsă în toate cele.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

— CLUJ —

TRADUCEREA

In ospitalierul cămin al însuflețitului N. BICUȚ.
4-15 August 1936. Mangalia.

Împrimarea

Ianuar 1937.

Factorii evoluției popoarelor

Cei de făcut? De G. N. *Cernișevsky*.
 Dumnezeu și Statul. De *Mikhail Bakunin*.
 Bhagavad-Gita: *Cintarea Preafericitului*.
 Din evoluția lumilor: *Omul*. De *Camille Dreyfus*.
 Lumea: Natura et cauza rerum. De *L. Florantin*.
 Evoluție și Revoluție. } De *Elisée Reclus*.
 Fenomenele pămîntești. }
 Din Dicționarul Filosofic. De *Voltaire*.
 Memorile lui Iuda Iscariotul. De *Petrucelli dela*
 In tine stă mîntuirea ta. De *Tolstoi*. } *Gallina*.
 Înțelepciunea și Soarta. De *M. Maeterlinck*.
 Ruinele. De *Volney*.
 Memorile mele }
 Libertatea de cugetare și de } De *J. Stuart Mill*
 Libertatea. } discuție
 Fourier și sistemul său social. De *Gatti Gamond*.
 Evoluția Moralei. De *Charles Lelourneau*.
 Arta, Știința și Socializmul. De *Bertrand Russell*.
 Munca intelectuală și munca }
 Morala Anarhistă. } *manuala*. } De *P. Kropotkin*
 Puscăriile. }
 Cătră tineri. }
 Supremele sinteze. De *Han Ryner*.
 Versuri: Din *Temniță*. De *M. GH. BUJOR*

Cei ce doresc să activeze tipărirea acestor lucrări, și-ar putea lua din iele pe samă. Iar unii și-ar putea manifesta sîrguința, pur și simplu, printr'o contribuție mai largă la tipărire și printr'o subscriere anticipată de exemplare. De adresat: P. MUȘOLU, 69, str. Popa Soare - București, IV.

Valoarea Raționalizmului. De *Jean Martchal*.
 Sîntele scripturi. De *Charles Guignebert*.
 Glasul rațiunii sau Bunul simț. De *Abatele Meslier*.
 Dumnezeu, nu există. De *Dikran Elmassian*.
 Prejudecăți spulberate. De *Leguino*.
 Socialismul și caracterul sale generale. De *H. Denis*.
 Evoluția Capitalului. De *Gabriel Deville*.
 Socialism utopic și Socialism științific. De *Fr. Engels*.
 Materialismul economic al lui Marx. De *P. Lafargue*.
 Manifestul comunist. De *Karl Marx și Fr. Engels*.
 Anarhismul. De *Paul Ellsbacher*.
 Dialog în infern între Machiavel și Montesquieu.
 Spusele unui educator. De *Sebastien Faure*.
 Educația raționalistă. De *Marie Malle*.
 Chestii feministe. De *Louis Bridel*.
 Izbinda tuturor. De *Luigi Bertoni*.
 Cît poate produce Agricultură. De *Georges Wille*.
 Rusia revoluționară. De *Nikitina*.
 Răi Păstori. De *Octave Mirbeau*.
 Povestiri Pahlene. De *D-r Jean Martinie*.
 Povestii japoneze. De *Lafkadio-Hearn*.
 Pagini măestre. Din *Kipling, Korolenco, Michélet, Cernișevsky*.
 Desfătarea Tinerimei, povești cu tîlc. Din *H. C. Andersen, Irving, Hawthorne și M. Corday*.
 Educația după legile Naturii. Studii de *Is. Polako, D-r P. Regnier, P. A. Dujrenne, Ferd. Buisson, R. Broda, G. Saucobois și Laisant*.

Guthrie d' Arcis: Rolul social al femeii . . . 30
Aristofan: Lizistrata 30
Edwin Arnold: Lumina Asiei 40
Azam: Telegrafica fără fir și mediumnitatea . . . 100
Paul Berthelot: Evanghelia Bunei Vestiri . . . 10
B. Blanchard: Artă tăcerii (Savoir se taire) 30
 — Artă vorbirii 40
Auguste Boyer: Evoluția Substanței . . . 10
N. Buharin: Calea spre socialism 20
Th. Carlyle: Răzvrătirea Femeilor 10
Chadour: Tratat complex de helioterapie . . . 30
Chateaubriand: Suflute infocate 30
E. Coeurderoy: Zile de pibegie 10
E. Coeurderoy-Florian: Wilhelm Tell 10
Combes și Djeudet: Premergători Anarhiști . . . 10
Delbend: Catechism de Morală Raționalistă . . . 10
Deshumber: Morala întemeiată pe leg. naturii . . . 40
 — Raiul și Iadul. — Dureri și Bucurii . . . 20
Dimitrescu Iași: Studii de psihologie socială . . . 40
 — Maragna sau nevoea de hrană 10
Gustave Elker: Spovedania unui duhovnic . . . 30
Sebast. Faure: Despre existența lui Dumnezeu . . . 10
Galli Gamond: Despre îndatoririle femeilor . . . 100
Paul Gille: Filosofia demnității omenestii . . . 40
Eugene Hins: O călătorie pe lumea cealaltă . . . 20
Paraf-Javal: Ce știm despre lume 30
 — Tabagizmul și alcoolizmul 20
 — Dezlegarea științifică a chestiei sociale . . . 60
P. Kropotkin: Din marea revoluție franceză . . . 20
 — Unde poate ajunge agricultura 30

E. Malatesta: Intre țărani 10
Jean Maréchal: Progresul Omenesc 10
William Morris: O lecție practică 10
Most-Lafargue: Ciuma relig. Foame vîndută . . . 10
P. Musoiu: Orientări — 40 — Alte zări 30
M-me Noro: Memoriile unei deținute 30
C. Păcurariu: Despre Dobrogeann Gherea . . . 20
Silvio Pellico: Despre îndatoririle bărbatilor . . . 40
Platon-Xenofon: Banchetul sau despre amor . . . 40
Plutarc: Licurg 10
Charles Richet: Știința Metapsihică. Ilustrată . . . 50
Victor Roudine: Max Stirner 10
Betrand Russell: Lumea cum ar putea să fie . . . 30
Han Ryner: Mic Manual Individualist 10
 — Jidovul răcător 30
Safir: Cartea vieții și cenzorul ei 10
I. Sagnol: Egalitatea sexelor 20
Saint-Auban: Istoria socială la Palatul Just. . . 40
Eduard Shuré: Isus-30 — Moise-30-Pitagora . . . 40
A. Victor Segno: Legea Mentalismului 40
Seneca: Despre Minie 40
G. Eug. Simion: Societățile creștine 10
I. Șarvary: Cintece de azi și de mine 40
 — Bucăți de viață; Poeme traduse . . . 10
Cornelia Ștefănescu: De Profundis 10
Thoreau: Walden sau vieța-n pădure 100
Stanislav Tomici: Calea la adevăr 20
Leonardo Da Vinci: Apologia Picturei 40
Antioco Zucca: Despre Materialism 30
 — Adevăratul rol al omului în univers . . . 40